Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, [БУРЯ]ДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

[...] оной [...] гарана | № 267 (17390) | 1986 оной ноябриин 20, четверг | Сэн 3 мүн.

АРАДУУДАЙ ХАНИ БАРИСААЕ МАГТАН ДУУЛАГША

Социалис Эхэ орондоо алба хэлэгдэ бүхы бэлиг шадабараа элсүүлэн зорюулhан элитэ ехэ азербайджан совет поэт-патриот Самед Вургун түрэhөөр 80 жэлэй ойдо зорюулагдаhан баяраай үдэшэ ноябриин 18-да Москвада, Союзуудай байшангай Колонно зал соо болобо.

Нүхэд Г. А. Алиев, Е. К. Лигачев, П. Н. Демичев президиумдэ hуугаа. Компартинуудай ЦК-нуудай нэгэдэхи секретарьнар: Азербайджанай — К. М. Багиров, Грузиин — Д. И. Патиашвили, Армениин — К. С. Демирчян, КПСС-эй ЦК-гай соёлой таhагые даагша Ю. П. Воронов, КПСС-эй ЦК-гай Пропагандын таhагай даагшын орлогшо В. Н. Севрук, партийна, совет болон ниитын эмхинүүдэй, ажалша коллективүүдэй түлөөлэгшэд, аха дүү республиканудhаа ерэhэн хүнүүд энэ байгаа.

Поэтическэ асари ехэ уран бэлигээ түрэл арадтаа зорюулhан тула шэнэ үе сэгэй душаан, революциин ёhотойн поэт Самед Вургун [illegible] байгаа гэжэ Азербайджанай Компартиин ЦК-гай секретарь Р. Э. Мехтиев элидхэл хэхэдээ тэмдэглээ.

Самед Вургун элитэ ехэ драматург, публицист, уран зохёолшо, шүүмжэлэгшэ байhан.

Үдэшын түгэсхэлдэ Азербайджанай искусствын уран бэлигтэн концерт табиба.

(ТАСС).

[ССС]Р-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй зургаадахи сесси

[ЭХ]Э ОРОНОЙНГОО ҺАЛБАРАН ХҮГЖЭХЫН ТУЛАДА

СССР-эй Верховно Соведэй депутадууд олон түмэнэй hанал бодолые элирхэйлэн мэдүүлжэ, табан жэлэй түсэбүүдые бэелүүлгын түлөө асари ехэ харюусалгатайгаар КПСС-эй XXVII съездэй шиидхэбэринүүдые [illegible] замуудые [illegible] [illegible] харгы замуудые тодорхойлно.

Ноябриин 18-да Кремль соо сесси палатануудай ами аминдаа болоhон заседанинуудаар хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлбэ.

[НАЦИО]НАЛЬНОСТЬНУУДАЙ СОВЕДТЭ

... зиин скульптор депутат М. И. Бердзенишвили мэдүүлээ. Һаяар Москвада нээгдэхэеэ байhан выставкэдэ Грузиин уран зураашад бэлдэжэ байна. Энэ хадаа москвагайхидай үмэнэ манай өөрсэ янзын зохёохы тоосоон болохо юм.

Бүхы юумэн һургуулиhаа эхилдэг гэжэ Азербайджанай ССР-эй Садаракска хүдөөгэй һургуулиин багша депутат В. Ю. Мамедова хэлэбэ. Мүнөө партын саана һуужа байгшад шэнэдхэн хубилгалгын холын хараата программые бодотоор бэелүүлхэ зэргэтэй. Нэн түрүүн материально-техническэ баазын бэлэн бэшэ байлга, хуушарhан учебнигүүд һургуулиин реформо бэелүүлгые унжагайруулна гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ.

Табан жэлэй хоёрдохи жэлэй түсэбүүдые бэелүүлгэ предприятинуудые ажахы эрхилэлгын шэнэ гуримда оруулха шухала байhые элирхэйлэн харуулна. Энээнтэй дашарамдуулан, мүнөө hалбаримнай бэлэдхэлэй шухала хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлгээ түгэсхэжэ байна гэжэ СССР-эй ой модоной, целлюлозо-саарhанай ба модо болбосоруулгын промышленностиин министр депутат М. И. Бусыгин мэдээсэбэ.

Зүбшэн хэлсэгдэжэ байhан түсэб социальна асуудалнуудые хурдан түргэнөөр шиидхэхэ талаар шэглүүлэгдэнхэй гэжэ Киргизэй Компартиин ЦК-гай хоёрдохи секретарь депутат Г. Н. Киселев хэлэhэн байха юм.

Депутадай hанамжын ёhоор, табан жэлэй хоёрдохи жэлэй түсэб соо кадрнуудые бэлдэлгэдэ, ажалай нөөсэнүүдые гамтай hайнаар хэрэглэлгэдэ, эрдэм ухаанай нээлтэнүүдые ашаглалгада ехэ анхарал хандуулха шухала гэжэ тоологдоно.

Молдавиин «Точлитмаш» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй генеральна директор депутат А. И. Большаков үгэ хэлэхэдээ, продукциин шанарые дээшэлүүлхэ асуудалнуудта анхаралаа хандуулба. Машина бүтээлгын продукциин техническэ хэмжээе дээшэлүүлхэ талаар предприятида саг үргэлжэ тохёолдожо байhан бэрхэшээл түбэгүүд тухай тэрэ хөөрэбэ. Предприятинуудта тушаа абалгын ёhо гуримые тогтоолго продукциин шанарые hайжаруулха, техническэ хэмжээе дээшэлүүлхэ харгы замуудай нэгэниинь болоно.

Латвиин ССР-эй Вентспилс[...] дамжуулгын нефтебазын электронно-тоолон тодорхойлолгын машинануудые ашаглалгын инженер депутат О. И. Пипкис трибунада гарахадаа, шэнэ хэрэгсэлнүүдэй техническэ хэмжээе, шанарые дээшэлүүлгын тусхай зорилготой программануудые республикын ажалша коллективүүдэй ямараар бэелүүлжэ байhан тухай хөөрэбэ.

Дээдэ ба тусхай дунда hуралсалые шэнэдхэн хубилгалгын гол шэглэлнүүд тухай КПСС-эй ЦК-гай тогтоол өөhэдөө бэеэ даагаад зохёохы бэдэрэлгэ хэхэ арга дээдэ hургуулинуудта олгохо байна гэжэ Ереванай гүрэнэй университедэй ректор депутат С. А. Амбарцумян тэмдэглээ. Мүнөө тэдэнэр ажахын хэлсээгээр хараалагдаhан хүдэлмэриие гол түлэб болзор соонь эрхим шанартайгаар бэелүүлдэг байна. Гэбэшье хожомынь тэдэниие үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхын тула олохон ушарта хэдэн жэлэй хугасаа соо юуншье хэгдэдэггүй байха юм. Эрдэм ухаанай түйлалтануудые арадай ажахыда нэбтэрүүлхэ, ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ ниитэ нэгэн г[үрэ]нэй системэ байгуулха шухала гэжэ тэрэ тоолоно.

Түрэл партиингаа политикые бидэ нэн түрүүн хэрэгээрээ, hайн шанартай ажалаараа дэмжэнэбди гэжэ Башкирай АССР-эй «Уныш» колхозой түрүүлэгшэ депутат М. М. Галиев хэлэбэ.

Таряан хадаа бүхы юумэнэй эшэ үндэhэн мүн гэжэ дэмы хэлсэдэггүй. Тэрэниие ехээр тарижа ургуулхын тула имагтал шадамар гартад, бүтээсэ ехэтэй техникэ хэрэгтэй. Зүгөөр тэрэниие үйлэдбэрилгэдэ ёhотой гурим тогтоогдоогүй байhаар. Утэгжүүлгэнүүдые оруулха агрегадые бүтээн гаргалгые депутат жэшээ болгон харуулба. Энэмнай тон хэрэгтэй машина, зүгөөр тэрэ яаха аргагүй удаанаар бүтээгдэнэ. Үнэхөөрөөшье, бидэ найдамтай hайн техникэ абахые хүлеэнэбди. Теэд саашадаа агропромой хүдэлмэрилэгшэд удаан саг соо үритэй үлэхэгүйл.

Республикын баруун-урда районуудта В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Каракумай каналые бариха хэрэгые үргэлжэлүүлхэ гээшэ экономическа ба социальна ехэ удха шанартай байна гэжэ Туркменистанай Компартиин Красноводско обкомой нэгэдэхи секретарь депутат Е. Т. Митрин хэлэбэ.

Энэ шухала асуудалаар зохихо шиидхэбэринүүдые дары түргөөр абаха уялгатайгаар депутат зохихо союзна зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдтэ хандаhан байха юм.

«Таджикхимстрой» трестын 33-дэхи управлениин хабсаргагшадай бригадир депутат С. Рахмонов элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадахадаа, республикынгаа капитальна барилгын ямар байдалтай байhан тухай hанамжануудаа хубаалдаба. Һайн тээшээ үндэhэн хубилалта үшөөл хэгдээгүй байhаар. Объектнүүдые ашаглалгада оруулалга ехэ гээгдэлдэ ороно. Ажалай эмхидхэлдэ ехэ дутуу дундануud бии, оньhожоруулгын хэрэгсэлнүүд муугаар нэбтэрүүлэгдэнэ.

Холын хойто зүгтэ шэнэ барилганuудай үргэнөөр хэгдэжэ байhан сагта хүнэй эдэбхи үүсхэл илангаяа шухала удха шанартай байна тэжэ Ханты-Мансийска автономито округой районно больницын ахамад врачай орлогшо депутат Л. Д. Овсянникова үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ. Гэбэшье зарим министерствэнүүд болон албан зургаанууд социальна hалбариие урдынхидал мэтэ хангалтагүй удаанаар хүгжөөнэ.

Эстониин профсоюзуудай республиканска соведэй түрүүлэгшэ депутат М. А. ПерДак үгэ хэлэхэдээ, hүүлэй жэлнүүдтэ түбтэ, мүн хүдөө нютагуудта гэр байрын-коммунальна ба городой ажахые хүгжөөлгэдэ эли бодо ехэ анхарал хандуулагдана гэжэ баталба. Гэхэтэй хамта эндэ үшөөл ехэ дутуу дундануud бии байhаар. СССР-эй Нүүрhэнэй промышленностиин министерство, СССР-эй Госагропром, бусад зарим министерствэнүүд болон албан зургаанууд, союзна республиканууdай Министрнүүдэй Соведүүд гэр байрын ба коммунальна барилгын түсэбтэ даабаринуудаа дүүргэнэгүй.

Түйлаhан амжалтануудаа батадхаха, тэрэниие сагай уларилhаа дулдыданги бэшэ байлгаха гээшэ Мордвагай АССР-эй хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй шиидхэхэ зорилго болоно гэжэ Зубово-Полянска районой «Красное знамя» колхозой ахамад агроном депутат Ф. Л. Лябушев хэлэбэ. Сагай уларилай хэды таарамжагүй байгаашье hаань, хүдөөгэй ажалшад жаяг журамтайгаар хүдэлжэ, ажахы эрхилэлгын эрдэм ухаанда үндэhэлhэн онол арганuудые, индустриальна технологинуудые хэрэглэжэ, газараа шанаржуулан hайжаруулжа, утэгжүүлгэнүүдые шадамараар оруулжа, манай колхоз ехэ амжалта түйлаhан байна гэжэ тэрэ хөөрөөнүүдээр харуулба.

СОЮЗАЙ СОВЕДТЭ

Союзай Соведэй хоёрдохи заседани 15 часта СССР-эй Верховно Соведэй Палатануудай заседанинуудай зал соо нээгдэбэ.

Нүхэд М. С. Горбачев, Г. А. Алиев, В. И. Воротников, А. А. Громыко, Л. Н. Зайков, Д. А. Кунаев, Е. К. Лигачев, Н. И. Рыжков, М. С. Соломенцев, В. В. Щербицкий, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, Н. Н. Слюньков, Ю. Ф. Соловьев, Н. В. Талызин, В. А. Медведев, Г. П. Разумовский гэгшэдэй ерэжэ hуухадань, депутадууд болон айлшад альга ташалгаар угтаhан байна.

Союзай Соведэй түрүүлэгшэ Л. Н. Толкуновой түрүүлэлгэ доро заседани болобо.

Түсэб болон бюджедые hайшааха тухай бусад депутадуудай оруулhан дурадхалнуудые «Минскын В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ тракторна завод» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй генеральна директор депутат И. И. Кулешов дэмжэхэ зуураа, продукциин техническэ хэмжээе, шанарые, бата бэхи байлгые дээшэлүүлхэ талаар түсэбтэ табан жэлэй хоёрдохи жэлдэ предприятиин бэелүүлхэ хүдэлмэриин гол шэглэлнүүдтэ тогтоо. Зүгөөр нэгэдэлнай тракторна оньhон техникын талаар дэлхэй дээрэхи эрхим түрүү зүйлнүүдhээ үшөөл гээгдэжэ ябана гэжэ депутат тэмдэглээ.

Манай ажахын экономикодо хубилалтанууд болоожо байна ажал хэрэгнай hайжаруулагдана гэжэ Краснодарай хизаарай Усть-Лабинска районой «Кубань» колхозой комплексно бригадын бригадир депутат М. И Клепиков хэлэбэ. Гэбэшье шэнэдхэн хубилгалга хангалтагүй удаанаар бэелүүлэгдэжэ байна. Табигдаhан зорилгонууд ажалай шанарые, соёл болбосоруулгые дээшэлүүлгээр, гүйсэдхэлгын ба технологическа үндэр ехэ гурим журамаар батадхагданагүй.

Мүнөө газар тарялангайнгаа баялигуудые арьбадхахадань, кубаниинхидта ямар юумэнэй hаад тойбо ушаруулжа байhан тухай депутат ээн ёhоор, hанаагаа зобонгёор хэлэбэ.

Казахстанай Компартиин Гурьевска обкомой нэгэдэхи секретарь депутат А. А. Кулибаев үгэ хэлэхэдээ, байгаалиин баялигуудые ашаглалгын асуудалнуудта гол анхаралаа хандуулhан байгаа.

Республикын арадай ажахын бүхы hалбаринуудай хүдэлмэриие шэнэ эрхэ байдалда оруулха тухай Грузиин ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ депутат О. Е. Черкезия хөөрэбэ. Мүнөө шанарай асуудалнууд бүхы хүдэлмэриин гол анхаралда табигдана гэжэ тэрэ мэдээсээ. Гэбэшье ажал хэрэгэй элирхэйлэн харуулhанай ёhоор, республика дотор продукци тушаан абалгын гүрэнэй гуримда оролгодо бэлэдхэл хангалтагүй удаанаар, ашаг үрэ багатайгаар бэелүүлэгдэжэ байна.

Каунасай «Дребе» гэжэ ноохон бүд нэхэлгын үйлэдбэриин нэгэдэлэй нэхэгшэ депутат В. М. Аксамитаускене трибунада гараба. Залуушуулай дунда ажалhаа гараха ороохо ушар үшөөл ехэ, техническэ мэргэжэлэй училищинуудые дүүргэгшэд hула муу бэлэдхэлтэй байна гэжэ тэрэ хэлээ. Гэр байрын асуудал хангалтагүйгөөр шиидхэгдэнэ. Томо ехэ предприятинуудай ажахын аргаар байрын гэрнүүдые барилга энэ асуудалые шиидхэлгэдэ ехэ нүлөө үзүүлхэ байна гэжэ депутат мэдүүлбэ.

Түгэсэжэ байhан жэл республикада айхабтар орёо бэрхэшээлтэй байба гэжэ Таджикистанай Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь депутат К. Махкамов тэмдэглээ. Нёдондо жэл болоhон газарай хүдэлэлгын хойшолонгууд, байгша ондо шииг нойто багатай байлга энэ талаар хангалтагүй нүлөө үзүүлхэ юм. Мүнөө дээрээ ашаг үрэ багатайгаар шиидхэгдэжэ байhан республикын социальна хүгжэлтын асуудалнуудта депутат тогтобо. Хлопок хуряалгые үргэлжэ дээрэнь оньhожоруулга хадаа хлопок тарижа ургуулгын эгээл ехэ нөөсэ болоно гэжэ үгэ хэлэгшэ мэдүүлээ. Байгша ондо студентнэр болон аха класай hурагшадые хабаадуулангүйгөөр түрүүшынхеэ хлопок-сырец хуряабабди.

Урда урдын жэлнүүдhээ эхитэй дутуу дундануud, бэрхэшээл түбэгүүд урагшаа хурдан түргэнөөр дабшахадамнай бэрхэшээл түбэгүүдые ушаруулна гэжэ Молдавиин ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ депутат А. А. Мокану тэмдэглээ. Социальна үнэн зүб байдалай, хуули ёhонуудые бэхижүүлгын, гурим журам болон эмхидхэлые hайжаруулгын гол ёhонуудые бодото дээрэнь хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхын, дутуу дундануудые үндэhөөрнь усадхан зайсуулхын тула үшөө ехэ юумэ хэхэ ёhотойбди.

Ажал хэрэгые хурдадхалгын, социалис мүрысөөнэй үүргэ нүлөөе дээшэлүүлгын арга нөөсэнүүд тухай асуудалнуудта «Нарынгидроэнергострой» гэжэ барилгын управлениин слесарь-хабсаргагшадай бригадир депутат М. Сабиров хэлээ. Теэд ажалша коллективэй түсэбүүд горитой ехэ бэрхэшээл түбэгүүдтэй ушарна. Тусхайлбал, Киргизэй гидро-барилгашадта үгтэhэн оньhон техникын ахир тулюур байhанда депутат тогтоhон байна. Олохон машина, түхеэрэлгэнүүд хуушараа.

СССР-эй Элшэ хүсэнэй министерство энэ асуудалые залан сэхээр шиидхэхэ ёhотой гэжэ үгэ хэлэгшэ мэдүүлбэ.

Агропромышленна комплексые нарижуулан hайжаруулха талаар партиин абаhан хэмжээнүүд ажахы эрхилэлгын хүсэтэ арга нүхэсэлөөр бидэниие зэбсэгжүүлээ, зохёохы ажал ябуулха, эдэбхи үүсхэл гаргаха. Эдеэ хоолой программые амжалтатайгаар бэелүүлхэ арга боломжонуудые нээгээ гэжэ КПСС-эй Алтайн крайкомой нэгэдэхи секретарь Ф. В. Попов хэлэбэ.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриие эршэдхэлгэ ажабайдалай табиhан эрилтэhээ үшөөл доогуур байна гэжэ депутат сэхэ руунь мэдэрбэ.

Хүн бүхэнэй үдэр бүриин ажал хэрэгhээ ороноймнай амжалта түйлалтанууд нэмээгдэдэг гээшэ гэжэ Эстониин ССР-эй Пайдеска районой «9 Мая» колхозой түрүүлэгшэ депутат Э. А. Лиеберг хэлээ. Социалис экономикын хурдадхалгын айхабтар ехэ нөөсэнүүдтэй байhые манай колхозой дүй дүршэл эли тодоор харуулна. Энэ жэлдэ үнеэн бүриhөө дунда зэргээр 5400 гаран килограмм hүн haагдаа. Энэнь нёдондо жэлэйхиhээ 300 килограммаар үлүү ехэ байна.

Ороной зүүн зүгэй эрдэмтэдэй ажал ябуулгын эгээл шухала шэглэлнүүд тухай СССР-эй Науканuудай академиин Сибириин отделениин Зүүн Сибириин филиалай президиумэй түрүүлэгшэ депутат Н. А. Логачев мэдээсэбэ. Тусхайлбал, бүхы Зүүн Сибириин үргэн дэлюун дэбисхэр дээрэ айхабтар ехэ удха шанартай Дээдэ Ленын юршондохи байгаалиин баялигуудые үргэлжэ дээрэнь ашаглалгын хараа түсэбүүдые зохёолгые эдэбхижүүлхэ шухала байhан тухай асуудалые депутат табиба.

Шэнэдхэн хубилгалгын хүдэлмэриие бэелүүлхэ талаар ажабайдал тусхай саг бидэнэртэ үгэнэгүй. Эдэбхи үүсхэлтэйгээр, зорилгойгоор бэдэрэлтэнүүдые хэжэ, шэнэдхэн хубилгалгын хэрэгые ябууд дундаа бэелүүлхэ ёhотойбди гэжэ Армениин ССР-эй «Ерпромстрой» трестын 31-дэхи барилгын управлениин штукатурнуудай бригадир депутат Г. С. Маркарян тэмдэглээ.

Барилгашадай ажалай шанарта захилшад үшөөл олохон ушарта ехэ эрилтэнүүдые табидаг байна гэжэ үгэ хэлэгшэ мэдүүлбэ. Энэнь тон зүб. Гэхэтэй хамта барилгын талмайнууд дээрэ аша үрэ ехэтэй ажалай эрхэ байдал байгуулхын тула тэдэнэрhээ өөhэдhөөнь ехэ юумэн дулдыдадаг.

Хаа хаанагүй үрэ түгэс хубилалтануудай болоожо байhые харанат. Тусхайлбал, хүнүүд даагhан хэрэгтээ бүри харюусалгатайгаар хандадаг болоожо байна гэжэ Ашхабад станциин В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ локомотивна депогой слесарь депутат А. Нургельдыев хэлэбэ. Олохон ажалша коллективүүдээр ябажа hунгагшадтаяа уулзахадаа, эдэ бүгэдые хоёр нюдөөрөө харааhан байнаб. Саашадаа республикынгаа түмэр замай транспортын хүдэлмэриин зарим асуудалнуудта тэрэ тогтожо хэлэбэ.

Приморийн хизаарай «Приморремрыбфлот» гэжэ үйлэдбэриин судна заhабарилгын нэгэдэлэй кранай машинист депутат Т. Д. Трофимова үгэ хэлэхэдээ, экономическа ба социальна хүгжэлтын нөөсэнүүдые коллективэйнгээ шадамараар хэрэглэжэ байhан тухай хөөрөө. Нэгэдэлэй социальна программада мүнгэ hомололгын асуудалнуудта түбэй албан зургаанууд шууд сэхээр анхаралаа хандуулнагүй. Энээнгүйгөөр тэрэнэй үйлэдбэриин хүсые үргэлжэ дээрэнь хүгжөөхын аргагүй байна гэжэ депутат тэмдэглээ.

КПСС-эй XXVII съездын hүүлээр область дотор бэелүүлэгдэжэ байhан шэнэдхэн хубилгалга тухай Куйбышевска областной Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ депутат В. А. Погодин хөөрэбэ. Ерэхэ жэлэй эхинhээ хойшо 11 түрүү промышленна предприятиие — ажахын тоосоондо, өөhэдөө өөhэдтөө мүнгэ hомолхо онол аргада, мүн 15 предприятиие продукци тушаажа абалгын гүрэнэй гуримда оруулха талаар бэлэдхэл хэгдэжэ байна.

Министерствэнүүд болон албан зургаанууд унжагайржа байнгүй, предприятинуудта түсэбүүдыень табиюулха, нормативна документациие саг соонь зохёохо ёhотой гэжэ үгэ хэлэгшэ дурадхаба.

Кисловодскын Орджоникидзиин нэрэмжэтэ санаториин медицинскэ отделениие даагша депутат В. А. Лебедева үгэ хэлэхэдээ, аргалалгын-курортно хэрэгые хүгжөөлгэдэ анхаралаа хандуулhан байгаа. Байгаалиин өөрсэ шухаг нөөсэнүүдые хамгаалха, курорт шадархи нютагай социальна байдалые хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ шухала гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Энээнhээ уламжалан, депутат зарим министерствэнүүд болон албан зургаануудта тодорхой эрилтэнүүдые табиhан байха юм.

Энээгээр үдэшын заседани дүүрэбэ.

СССР-эй Верховно Соведэй сесси ноябриин 19-дэ хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлээ.

* * *

СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй зургаадахи сесси ноябриин 19-дэ Кремлиин Ехэ ордон соо хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлбэ.

Союзай Соведэй болон Национальностьнуудай Соведэй хамтын заседани дээрээ сессиин зүблэхэ зүйлэй гурбадахи, дүрбэдэхи асуудалнууд хаража үзэгдөө.

Тус комитедэй түрүүлэгшэ депутат А. М. Школьников «СССР-эй Арадай хиналтын комитедэй ажал ябуулга тухай» элидхэл хэбэ.

Энэ үдэр Ажалай ба социальна асуудалнуудай талаар СССР-эй Гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ депутат И. И. Гладкий «Хүн бүхэнэй хубиин ажал ябуулга тухай СССР-эй Хуулиин проект тухай» элидхэл хээ.

Һүүлээрнь депутадууд эдэ элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэжэ захалаа.

(ТАСС).

[СССР]-эй АРАДАЙ ХИНАЛТЫН КОМИТЕДЭЙ АЖАЛ ЯБУУЛГА ТУХАЙ

[К]омитедэй түрүүлэгшэ депутат А. М. ШКОЛЬНИКОВОЙ элидхэл

[...] XXVII съездын [...] зохилдуу[...] эрхилэн хү[...] үндэhөөрнь шэ[...] ехэ хүдэл[...] дотор ябуулаг[...] мүнөөнэй сес[...] СССР-эй Арадай [...] комитедэй ажал [...] Соведэй [...] ушар болбол [...] болон журам бэ[...] социально-эконо[...] хурдад[...] шэнэд[...] шиид[...] болон гүрэнэй [...] ехэ үүргэ [...] гэршэлнэ [...] организацинуудай [...] үдэр бү[...] ашаар ду[...] партиин [...] совет хуули [...] правительствын [...] бэелүүл[...] гүрэнэй [...] хүсэн гэжэ [...] болонхой. Мү[...] байдалда арадай [...] зургаанууд бүри [...] хүдэлхэ, пар[...] ёhоор хү[...]дэлмэрэз түргөөр шэнэдхэн хубилгаха уялгатай.

1984 оной апрельдэ байгуулагдаhан сагhаа хойшо захиргаанай даабаринуудые бэелүүлэн, мүн өөрынгөө хүдэлмэриин түсэбүүдэй ёhоор ороной элдэб регионуудта арадай ажахын элдэб hалбаринуудта комитет 600-гаад шалгалта хэhэн байна. Олонхи шалгалтануудай дүнгүүдые комитет хаража үзэhэн, үгышье haа, манай даалгабаряар министерствэнүүд болон албан зургаанууд хаража үзэhэн байгаа. Республиканuудай, хизаарнууд болон областьнуудай партийна ба совет органуудай гүйлтаар шалгалтын материалнуудые тэдэнэрэй хаража үзэхын тула эльгээhэн ушарнуудшье үсөөн бэшэ.

Бүри шухала асуудалнуудаар шалгалтын дүнгүүд КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, СССР-эй правительствада элидхэгдэhэн, олохон дүнгүүдээр зохихо тогтоолнууд баталан абтаhан байна. Шалгалтануудай материалнуудые Верховно Соведэй саг үргэлжын комиссинуудта үе-үе болоод дамжуулдаг гээшэбди гэжэ депутат хэлэбэ.

Гүрэнэй түсэбүүд болон даабаринуудые бэелүүлгын хойноhоо хинаха, бии байгаа нөөсэнүүдые элирүүлжэ, үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ, материальна, ажалай болон финансын нөөсэнүүдые алмаха, бодомжотой зүбөөр хэрэглэхэ хэрэгые хинаха талаар комитет, нютаг нютагуудтахи арадай хиналтын зургаанууд ажал ябуулгаяа бэелүүлhэн байна. Эдэ асуудалнуудаар комитедүүд хоёрдохи шалгалта бүхэниие үнгэргэhэн байгаа.

Түбүүдтэ, мүн нютаг нютагуудта элирүүлэгдэhэн дутуу дундануудые усадхаха талаар абтаhан хэмжээнүүд хэрэг байдалые заhаха, хүдэлмэридэ таhалдал hэргылэн сараха, журам бэхижүүлхэ талаар туhалhан байна.

Гэбэшье арадай хиналтын ашаг үрэнь мүнөөнэй эрилтэнүүдтэ харюусанагүй. Дутуу дундануудые hэргылэн сараха гол зорилгоёо тэрэ заримдаа дүүргэнэгүй гэжэ бидэ ойлгонобди, гээд үгэ хэлэгшэ хэлэбэ. Дутуу дундануудтай эбсэшэгүй тэмсэл ябуулхын орондо комитедүүд болон бүлэгүүд зарим хазагайралтануудаар бутархай жэжэ хэмжээнүүдые абаад заримдаа дүүргэдэг.

Эндэ союзна комитедэй дутуу дундануud бии, гээд өөрыгөө шүүмжэлэнгеэр хэлэхэ хэрэгтэй. Тэрэнэй эмхидхэхы ажал ябуулгань арадай хиналтын республиканска болон нютагай зургаануудай ашаг үрэтэй хүдэлмэриие дүүрэн хэмжээгээр хангаданагүй. Тиимэhээ hүүлэй үедэ союзна республикануудай Верховно Соведүүдэй Президиумүүдэй заседанинууд болон сессинүүд дээрэ тэдэнэй нэрээр горитой ажаглалтануудай хэгдэhэниинь дэмы бэшэ.

Бидэ иимэ байдалые хубилгаха, комитедүүд болон бүлэгүүдэй хүдэлмэриие шэнэ эрилтэнүүдэй хэмжээндэ хүргэхэ, хамтын хэрэгтэ арадай хиналтын горитой ехэ хубита оруулдаг байлгые хангаха зэргэтэйбди.

Бүтээгдэдэг продукциин номенклатурын талаар даабаринууд болон хэлсээнүүдэй ёhоор министерствэ болон предприяти бүхэнэй хангалгын уялгые бэелүүлхэ гээшэ арадай ажахын түсэбүүдые бэелүүлгэдэ шиидхэхы удха шанартай зорилгонуудай нэгэниинь болоно. Энээниие хараадаа абан, тоосоото үе соо комитет хэлсээтэ журам сахилгын хойноhоо хиналта шангадхаhан байна. 26 союзна болон республиканска министерствэнүүдэй, нэгэдэлнүүд ба предприятинуудай хүдэлмэри энэ асуудалаар шалгагдаhан байгаа.

Түсэбтэ даабаринуудые, продукцяар хангаха хэлсээнүүдые бэелүүлхэ хэрэг hайжаржа байнхай. Гэбэшье асуудал шангаар табигдаhан зандаа. Олохон предприятинууд болон зарим hалбаринууд тогтууригүйгөөр хүдэлhэн зандаа. Хэлсээтэ уялгануудаа, түсэбүүдээ дүүргэнэгүй. Ажал хэрэгээ муугаар эмхидхэдэг, гүйсэдхэхэ журамаа муугаар бэелүүлдэг дээрэhээ иимэ байдал тохёолдоно гэжэ шалгалтанууд харуулна. Тиихэдээ ажахы эрхилэлгын шэнэ эрхэ байдалда хүдэлдэг hалбаринуудташье иимэ дутагдал үзэгдэнэ.

Союзна комитет болон нютаг нютагуудтахи арадай хиналтын зургаанууд түсэбүүдые болон хэлсээнүүдэй ёhоор продукцяар хангаха уялгануудые дүүргэхэгүй ушар баримтануудай хажуугаар үнгэрнэ, гүрэндэ хэгдэhэн гарза хохидолой түлөө зэмэтэй хүнүүдhээ шангаар асуунагүй гээд сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй. Һалбаринуудай хүдэлмэриие hайжаруулха, захиргаанай аппарадые нарижуулха талаар шалгалтануудай дүнгүүдээр бүтэмжэтэй дурадхал нууд үшөөл үсөөн оруулагдана. Бидэ энээниие харанабди, түсэбэй болон хэлсээнэй уялга бэхижүүлхын түлөө тэмсэлдэ арадай хиналтын эдэбхи үүсхэлые дээшэлүүлхэ хэмжээнүүдые баталан абанабди.

Гүрэнэй түсэбүүд болон даабаринуудай ямараар бэелүүлэгдэжэ байhые шалгаха зуураа, хэлдээгүй хүдэлмэриие нэмэжэ бэшэхэ, гүрэниие мэхэлхэ али бүхы hэдэлгэ гаргаха баримтануудтай эрид шууд тэмсэхэ эрилтэ КПСС-эй Центральна комитет арадай хиналтын зургаануудта табидаг. Гүрэнэй

(Эхин. Түгэсхэлынь 2-дохи шоурта).

Буряадай АССР-эй соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй V съездын делегадуудай анхаралда

Байгша оной ноябриин 20-до үглөөнэй 10 часhаа КПСС-эй Буряадай обкомой Политическэ гэгээрэлэй байшанда, ноябриин 22-то үглөөнэй 8 часhаа оперо болон балетэй театрта соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй съездын делегадууд болон хабаадагшад бүридхэлдэ абтаха.

1986 оной ноябриин 20-до Улаан-Үдэ хотын үйлэдбэриин коллективүүд республикын районуудhаа ерэhэн съездын делегадуудые угтан абаха. 19 час 30 минутада хотын театрнуудта тэдэнэртэ зорюулагдан зүжэгүүд табигдаха.

1986 оной ноябриин 21-дэ үглөөнэй 9 часта съездын делегадуудай уулзалганууд болохо: клубай хүдэлмэрилэгшэдэй — Арадай уран бэлигэй болон соёл гэгээрэлэй хүдэлмэриин республиканска научно-методическа түбтэ [Красногвардейскэ үйлсэ, 32]; библиотечнэ хүдэлмэрилэгшэдэй — Горькиин нэрэмжэтэ республиканска научна библиотекэдэ [Ербановай нэрэмжэтэ үйлсэ, 4]; соёлой hургуулинуудай багшанарай — Түбэй городской библиотекэдэ [Ленинэй нэрэмжэтэ үйлсэ, 17]; кинофикациин хүдэлмэрилэгшэдэй — «Прогресс» кинотеатрта; физкультурын болон спортын хүдэлмэрилэгшэдэй — Физкультурын болон спортын талаар гүрэнэй комитедтэ [Кировэй нэрэмжэтэ үйлсэ, 33].

14 часта республиканска библиотекэдэ уран зохёолшодтой уулзалга болохо. 15 час 30 минутада КПСС-эй обкомой Ехэ залда соёлой хүдэлмэрилэгшэдтэ правительственна шагналнууд барюулагдаха. 16 час 30 минутада В. И. Ленинэй хүшөөдэ сэсэгүүд табигдаха. 17 час Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музейдэ Буряадай уран зураашадай выставкэ нээгдэхэ. 18 часта съездэ хабаадагшад Улаан-Үдэ хотын ажалша коллективүүдтэй уулзаха. ЛВРЗ-гэй, авиазаводой, нарин сэмбын комбинадай Соёлой байшангууд болон ордонгуудта тематическа клубна хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэхэ.

Байгша оной ноябриин 22-то үглөөнэй 9 часта Буряадай гүрэнэй оперо болон балетэй академическэ театрай байшан соо республикын соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй V съезд нээгдэхэ.

СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй зургаадахи сесси

СССР-эй АРАДАЙ ХИНАЛТЫН КОМИТЕДЭЙ АЖАЛ ЯБУУЛГА ТУХАЙ

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

эжурамые бүдүүлигээр хазагайруулһанай түлөө комитедүүд 100 мянганһаа дээшэ тушаалта хүнүүдые харюусалгада хабаадуулһан байха юм.

Эрдэм, техникын дэбжэлтые хурдадхаха, арадай ажахын бүхы һалбаринуудые шэнэдхэхэ талаар партиин табиһан зорилгонуудай шухала байһые хараадаа абажа, комитет болон нютаг нютагуудтахи тэрэнэй зургаанууд эдэ асуудалнуудаар хиналта бэелүүлхэ хүдэлмэрээ шэнэдхэн хубилгана. Ямар участогууд гээгдэлдэ ороноб, шэнэ техникэ болон технологи зохёон байгуулгада, ашаглан хэрэглэлгэдэ юун һаад болоноб, ямаршье аша туһагүйгөөр ехэ мүнгэ зөөри юундэ гаргашалагданаб гэжэ зүрхэтэйгөөр элирүүлхэ, мүн хэрэг байдалые һайжаруулгада бодото нүлөө үзүүлхэ уялгатайбди гэжэ бидэ тоолонобди.

Түлишын-элшэ хүсэнэй комплексын, машина бүтээлгын, металлургиин, химиин, хүнгэн промышленностиин олохон шухала барилганууд дээрэхи хэрэг байдалые комитет шалгаһан байгаа. Шалгалтын дүнгүүдээр абтаһан хэмжээнүүд барилганууд дээрэхи хэрэгые һайжаруулгада, объектнүүдые ашаглалгада оруулалгада туһа нэмэри хэһэн байна.

Мүнөө инвестиционно политикада гол фонднуудые хурдан түргэнөөр шэнэлэлгэдэ гол анхаралай хандуулагдажа байхада, үйлэдбэриие шэнэдхэн хубилгаха ба техникэ һэльбэхэ хэрэгтэ материальна, финансова ба ажалай нөөсэнүүдые гулидхан элсүүлхэ тухай партиин заабаринуудые бэелүүлгын хойноһоо хиналта һурагүй шангадхаха талаар комитет хэмжээнүүдые абана.

Продукциин болон бүхы хүдэлмэриин шанарай иимэ шанга, хойшолуулашагүй асуудалаар партиин болон гүрэнэй эрилтэнүүдые министерствэнүүд ба предприятинуудай хэр зэргээр бэелүүлжэ байһые хинаха хэрэгтэ комитет ехэ удха шанар олгодог. Олохон һалбаринуудта шанарай түлөө тэмсэл /мүнөө дээрээ тон шухала хэрэг үшөө болоогүй гэжэ шалгалтанууд харуулна. Хэрэгсэл зүйлнүүдэй нилээд ехэхэн хубинь техническэ доогуур хэмжээндэ, һали-були, заримдаа голодоһотойгоор бүтээгдэнэ. Шанарай тэмдэгтэ хүртэһэн продукци заримдаа иимэ байдаг.

Барилгын, илангаяа гэр-байрын-гражданска барилгын шанарые үндэһөөрнь һайжаруулха хэрэгтэй. Олохон газарнуудта объектнүүдые ашаглалгада тушаан абаха гурим эбдэхэ ябадал үргэлжэлжэ байһаниинь халагламаар.

Агропромышленна комплексдо олохон шэглэлнүүдээр хиналта бэелүүлэгдэдэг. Гансал колхоз, совхозуудта, хүдөө ажахын бусад предприятинуудта 2,6 миллион арадай хинагшад һунгагданхай. Хүдөө, ажахын үйлэдбэриие хүгжөөхэ, Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ талаар партийна организацинууд болон Соведүүдтэ тэдэнэр ехэхэн туһаламжа үзүүлдэг.

Эзэн буса, һабагүй байха ябадалтай, алмалта арьбалалтын журам бэхижүүлхын түлөө тэмсэл комитедэй, арадай хиналтын бүхы зургаанудай ажал ябуулгын гол шэглэлнүүдэй нэгэниинь байгаа, байһан зандаа. Олохон предприятинууд болон барилганууд дээрэ арадай хинагшад профсоюзай болон комсомолой эдэбхитэдтэй хамта хүдэлжэ, металл, электрын элшэ хүсэ, түлишэ алмаха хэрэгтэ бодото хубитаяа оруулдаг зөөри үрихэ ябадалтай эдэбхитэйгээр тэмсэдэг.

Һүүлэй үедэ арадай хиналтын зургаанууд социальна һалбарида хиналта бэелүүлхэ талаар асуудалнуудые хараа байса үргэдхөө. Тобшолон хэлэбэл, зарим министерствэнүүдэй предприятинуудта арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилхэ, сорт янзануудые олошоруулха талаар даабаринуудай хэр зэргээр дүүргэгдэжэ байһые комитет шалгажа, хэмжээнүүдые абаһан байгаа. Арадай хиналтын зургаанууд худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой болон ажаһуудалай хэрэглэмжэ хэнгалгын эмхи зургаанудта олон шалгалта хэһэн, барилгын материалнуудые худалдалгые, хилээмэнэй гаргашалагдаһые шалгаһан байна.

Социальна үнэн зүбэй гол ёһые наринаар сахиха, ажал хэнгүй олзо олохо ябадалтай тэмсэл шангадхаха тухай партиин эрилтэнүүдэй үндэһөөр солин хүлһэнэй фондын, материальна урмашуулгын мүнгэ зөөриин хэр зүбөөр гаргашалагдаһанай хойноһоо комитедүүд ехэ анхаралаа хандуулдаг болоо. Жэшээлбэл, ВЦСПС-тэй хамта 22 область болон республикануудта гэр байра тоо бүридхэлдэ абаха, хубаарилха гэһэн социальна шанга асуудалаар хуулиие сахилга шалгагдаа һэн.

Байгаали хамгаалха тухай хуули сахилгын хойноһоо хиналта бэелүүлэгдэдэг. Зарим нютагуудта албан зургаанай тала харадаг, журам сахидаггүй байһанһаа уламжалан, агаар ба уһа сөөрэмүүдэй бузарлалгые болюулха талаар шиидхэбэринүүд хүсэдөөр бэелүүлэгдэнэгүй гэжэ шалгалтанууд харуулна.

Журам ба гурим бэхижүүлхэ, элдэб янзын хазагайруулгануудта эсэс табиха талаар ажалшадай мэдүүлгэнүүд болон гомдолнуудтай ябуулагдаха хүдэлмэридэ комитет ехэ удха шанар олгодог. 2,5 жэлэй туршада СССР-эй Арадай хиналтын комитедтэ 84 мянган хүн мэдүүлгэтэйгээр хандаһан гү, али орожо уулзаһан байна. Харин комитедүүдтэ бүхыдөө 1,5 миллионһоо дээшэ хүн хандаһан байгаа. Олохон бэшэгүүдынь гүнзэгы шалгалта ба залан сэхэ тобшололнуудые хэхэ үндэһэ баримта боложо үгөө. Министерствэнүүд болон албан зургаанудта, предприятинууд ба эмхи зургаанудта бэшэгүүд, гомдолнууд тушаа хүдэлмэри яажа ябуулагданаб гээд комитет үе-үе болоод шалгаһан, элирүүлэгдэһэн дутуу дунданудые усадхаха хэмжээнүүдые абаһан юм.

Ажахы эрхилэлгын шэнэ эрхэ байдалда предприятинууд болон эмхи зургаанудай эдэбхи үүсхэлэй һураггүй дээшэлжэ байхада, албан зургаанай болон албан зургаанудай хоорондын хиналтые гуримшуулха, тэрэнэй үрэ нүлөөе дээшэлүүлхэ хэрэгтэй болоно гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ. Ажал хэрэгһээнь олон хүнүүдые һаатуулдаг олохон шалгалтанууд нормативна документнүүдэй хуушарһан дээрэһээ ёһын тэдысэ үнгэргэгдэдэг.

Бүлэгүүд болон постнуудай дайшалхы эдэбхи үүсхэлынь нэн түрүүн өөһэдһөөнь, мүн ямар хүнүүдэй тэдээндэ һунгагдаһанһаа, мүн өөрынгөө уялгануудые ямараар дүүргэдэг байһанһаа дул[illegible] байһаниинь сохом, [illegible] тэдэнэрэй хүдэлмэр[illegible] соонь, ажал хэрэгэй [illegible] дэмжэхэ, ниитын ажал[illegible] гын түлөө арадай [illegible] дые хашаха хабшаха [illegible] нуудые шууд болон [illegible] шэ бага бэшэ удаа [illegible] тай. Харин иимэ бар[illegible] үшөө үзэгдэдэг, гэжэ [illegible] лэгшэ тэмдэглэбэ.

Арадай хиналтын [illegible] рэнэй, ажал ябуулгын [illegible] тануудай эрхэ нүхэс[illegible] тиин болон Соведүү[illegible] тэлбэриһөө эхитэй, [illegible] болон арадай урдаин[illegible] салгаяа мэдэрэн, [illegible] бигдаһан зорилгону[illegible] рэтэй түрэтэйгөөр [illegible] тула арадай хиналт[illegible] мэрилэгшэд болон [illegible] бүхы юумэ хэхэ [illegible] тадууд найдуулаа. [illegible] шалга).

ХҮН БҮХЭНЭЙ ХУБИИН АЖАЛ ЯБУУЛГА ТУХАЙ СССР-эй ХУУЛИИН ПРОЕКТ ТУХАЙ

Ажалай болон социальна асуудалнуудай талаар СССР-эй Гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ депутат И. И. Гладкиин эл[illegible]

СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй болон Национальностьнуудай Соведэй хуули гаргаха дурадхалнуудые оруулдаг комиссинуудта уридшалан зүбшэн хэлсэгдэһэн ба тэдэнээр һайшаагдаһан Хүн бүхэнэй хубиин ажал ябуулга тухай Хуулиин проект таанадай үзэмжэдэ табигдана гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ.

Хүн бүхэнэй хубиин ажал ябуулгые хүгжөөлгын таарамжатай байһан тухай, ажалай энэ түхэлые ажахы социалис ёһоор эрхилэлгын гол ёһонуудтай гүйсэд дүүрэнээр нэгэдүүлхэ хэрэгтэй байһан тухай КПСС-эй XXVII съездын тобшолонууд ба заабаринуудһаа үндэһэлэн, энэ Хуулиин проект зохёон табигдаа юм. Тэрэниие бэлдэхэ үедэ аха дүү социалис оронуудай дүй дүршэл хэрэглэгдэһэн, ажалшадай бэшэгүүд дотор хэлэгдэһэн ба хэблэлдэ толилогдоһон хүсэлэнгүүд болон үнэтэ дурадхалнууд нарин нягтаар шэнжэлэгдэһэн, хараада абтаһан байна. Хуулиин проект ажалша коллективүүдтэ тон наринаар зүбшэн хэлсэгдэ. Тэрэ бүхы союзна республикануудай Верховно Соведүүдэй Президиумүүдэй болон Министрнүүдэй Соведүүдэй дэмжэлгэдэ хүртэһэн байна.

Иимэ гол шухала ёһо гуримууд проектын үндэһэн болошо үгөө.

Нэгэдэхеэр, хүн бүхэнэй хубиин ажал ябуулгые гуримшуулхадаа, тэрэниие обществын аша туһада хэрэглэхэ ябадал гүрэн хангаха ёһотой гэжэ хараалагдаба. Энэ ажал ябуулгые хүгжөөлгэ хадаа ниитын үйлэдбэриһөө ажалай хүсэнүүдэй гаража ошохо ябадалые үүсхэхэ ёһогүй, харин энээнтэй хамта обществодо туһатай ажал хүн зоной гүйсэд хэхэ ябадалда туһа хүргэхэ байна бшуу.

Хоёрдохёор, хүн бүхэнэй хубиин ажал ябуулга хэлгэдэ үндэһэ баримтагүй бүхы хизаарлалгануудые усадхаха гэжэ хараалагдана. Юуб гэхэдэ, энэмнай обществодо аша туһатай, эд бараанай ба хангалгын талаар хүн зоной хэрэглэмжэнүүдые бүри гүйсэд дүүрэнээр хангаха хэрэгтэ туһа хүргэхэ байна бшуу.

Гурбадахяар, энэ ажал ябуулгаһаа олзо доход абалга хадаа эрхэтэнэй өөрынгөө ажал гаргалгада ба социальна үнэн зүб байдалай гол ёһонуудта гүйсэд зохилдонхой байхаар хүн бүхэнэй хубиин ажал ябуулгые хүгжөөлгэ гуримшуулагдадаг байха зэргэтэй.

Дүрбэдэхеэр, хүн бүхэнэй хубиин ажал ябуулга эрхилхэ зүбшөөл үгэхэ ба тэрэниие гуримшуулха талаар үргэн эрхэнүүд арадай депутадуудай нютагай Соведүүдтэ үгтэнэ.

Элидхэлшэ саашань Хуулиин проектын гол шухала асуудалнууд дээрэ тогтобо. Хүн бүхэнэй хубиин ажал ябуулга эрхилхэ эрхэ ниитын үйлэдбэридэ хабаададаг, гол хүдэлмэриһөө сүлөө сагтаа хэжэ шадаха хуулиин наһа гүйсэһэн эрхэтэдтэ, гэрэй эзэн эхэнэрнүүдтэ, инвалидуудта, пенсионернүүдтэ, студентнүүд болон һурагшадта үгтэдэг байха юм. Мүн тэрэшэлэн хуулиар хараалагдаһан, ниитын хэрэглэмжэнүүдые хараада абаһан ушарнуудта ниитын үйлэдбэридэ хабаададагшьегүй бусад эрхэтэд хубиин ажал ябуулга эрхилдэг байжа болохо.

Өөрсэ шухаг уран һайханай зүйлнүүдые бүтээхэ уран бэрхэ мэргэжэлтэй хүнүүдтэ иимэ юумэ хэхэ дуратай ба шадабаритай бусад эрхэтэдые һургаха зүбшөөл үгтэжэ болохо.

Хубиин ажал ябуулга эрхилдэг хүнүүдэй гүрэнэй, кооперативна, ниитын предприятинуудтай, эмхи зургаанууд болон организацинуудтай хэлсээ хэхэ ябадалые гүрэн урмашуулдаг байха юм. Тииһээ тиитэрэ эдэ эрхэтэдэй кооперативууд, һайн дуранай бүлгэмүүд, нүхэд ёһоной нэгэдэлнүүд боложо нэгэдэхэ ябадал урмашуулагдаха. Иимэ ушарнуудта зохихо кооперативууд, бүлгэмүүд болон нэгэдэлнүүдэй гэшүүдтэ тогтоогдоһон заабаринууд болон гуримуудай хэрэглэгдэхэ байһаниинь эли бшуу.

Хүн бүхэнэй хубиин ажал ябуулга эрхилхэ зүбшөөл эрхэтэд сег үргэлжэ ажаһуудаг газартаа арадай депутадуудай Соведүүдэй гүйсэдкомуудһаа, тэрэ тоодо поселково болон сельскэ Соведүүдэй гүйсэдкомуудһаашье абажа шадаха болоно. Арадай депутадуудай хизаарай болон областной Соведүүдэй гүйсэдкомуудта, автономито республиканудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ, мүн тэрэшэлэн областьнүүд боложо хубаагдадагүй союзна республиканууудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ, нютагай болон национальна онсонуудые хараадаа абажа, элдэб эд товар үйлэдбэрилгэ ба хангалгануудые хүгжөөхэ хэрэгтэй байһан ушарнуудһаа үндэһэ абан, иимэ ажал эрхилхэ зүбшөөлэй хэрэгтэй болодоггүй, хубиин ажал ябуулгын түхэлнүүдые тодорхойлхо эрхэ олгохо. Энээнтэй хамта энэ шиидхэбэри хадаа хүн зондо заатагүй дуулгагдаха ёһотой гэжэ хараалагдана.

Хубиин ажал ябуулга эрхилдэг эрхэтэдтэ туһа хүргэхэ тухай тусхай статья проект дотор хараалагдахай. Хүн бүхэнэй хубиин ажал ябуулга эрхилэлгэдэ хэрэгтэй түүхэй эд, материал болон бусад зөөри худалдажа абахадань, тэрэшэлэн үйлэдбэрилһэн продукцияа худалдахадань, эдэ эрхэтэдтэ арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй гүйсэдкомууд, предприятинууд, эмхи зургаанууд болон организацинууд туһа хүргэхэ ёһотой, хүнэи байдаггүй гэрнүүдые тэдээндэ тусхай түлбэритэйгээр үгэхэ, хэрэгтэй мэдээсэл дэлгэрүүлхэ ёһотой гэжэ тэрээн дотор заагдана. Түүхэй эд, материал болон бусад зөөри худалдажа абахадань, тогтоогдоһон гуримай ёһоор, эдэ эрхэтэдтэ урьһаламжа үгтэжэ болоно.

Хубиин ажал ябуулга эрхилдэг эрхэтэдые хэрэгтэй материально-техническэ нөөсэнүүдээр хангахыень СССР-эй Госснаота, тэрэнэй нютагуудтахи органуудта, союзна республиканудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ даалгагдаа.

Эдэ эрхэтэдэй талаар гүрэнэй налогово политикын шэглэлнүүдые проект тодорхойлно. Олоһон бүхы олзо доходһоонь дулдыдан, мүн ниитын аша туһые хараадаа абан, налогой хэмжээн тогтоогдохо ёһотой гэжэ заагдана. Хүн зондо тон хэрэгтэй эд бараа гаргадаг ба ажаһуудалай шухала хэрэглэмжэ хангадаг эрхэтэдэй, налог түлэхэдөө, зарим тэды булюу хүнгэлэлтэтэй байха арга тэрэ олгоно. Энээнтэй хамта социальна үнэн зүб байдалай гол ёһые бэхижүүлхэ, мүн иимэ ажал ябуулгын зарим түхэл маягуудые эрхилхэдээ, ажал гаргашалһанһаа үлүүсэ ехэ олзо доход абаха ябадалые уридшалан, хизаарлаха эрхэ нүхэсэлнүүд байгуулагдана гэшэ.

Финансын зургаанудта бүридхэлгын үнэмшэлгэ абахые хараалдаг заншалта түхэл маягуудай хажуугаар, хэдэ хэдэн социалис оронуудта хэрэглэгдэдэгтэл адли, хубиин ажал ябуулгын зарим түхэлнүүдтэ тусхай патентнүүдые эрхэтэдэй худалдажа абахые зүбшөөхэ. Заагдаһан ажал ябуулгын тодорхой түхэл маягууд болон патентын түлөө түлбэриин хэмжээнүүдые союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд тодорхойлдог байха юм.

Хүн бүхэнэй хубиин ажал ябуулга эрхилхэ патентнүүдэй гуримай мүнөө үгы байһые хараадаа абан, Хуулиин проект дотор патентын түлөө түлбэриин юрэнхы гол ёһонуудые хараалхада таарамжатай гэжэ мэдэрэгдээ. Ниитын үйлэдбэридэ адлирхуу ажал ябуулга эрхилдэг гү, али хубиин ажал ябуулга хэхэдээ, патентгүйгөөр иимэ ажал дүүргэдэг хүнүүдэй жэлэй дунда зэргын олзо доходой үндэһөөр, хүн зонһоо абтадаг олзо оршын налогой ставкануудые хараадаа абан, энэ түлбэриин хэмжээнүүдые, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд тодорхойлхо ёһотой.

Хүн бүхэнэй хубиин ажал ябуулгын элдэб һалбаринуудта зорюулагдаһан проектын хэһэгүүд дотор энэ ажал ябуулгын зүбшөөгдэһэн түхэл маягуудые үргэдхэхэ асуудалда гол анхарал хандуулагдана. Хубсаһа ба гутал оёлго, нэхэлгэ, угалзатуулан шэрэлгэ, хибэс нэхэлгэ, нааданхайнууд болон дурасхаалай зүйлнүүдые бүтээлгэ, арадай уран һайханай бүтээлнүүдые хэлгэ, машинка дээрэ сохихо хүдэлмэри гэхэ мэтэ бусад ажал ябуулгын заншалта түхэл маягуудые зүбшөөгдэһэн хүдэлмэринүүдэй тоодо үлөөхэтэйгөө хамта, бии байгаа дүй дүршэл хараада абан, эд бараа болон элдэб туһаламжаар хүн зониие бүри гүйсэд дүүрэнээр хангаха зорилготойгоор хүн бүхэнэй хубиин ажал ябуулгын элдэб түхэл маягуудай тооe горитойгоор нэмээхэ ушартай.

Кустарно-ремесленнэ олзоборилгын талаар, жэшээнь, хүн зоной улам ургажа байгаа эрилтэ болон саад эрхилхэ нэгэдэлнүүдэй үргэнөөр дэлгэржэ байһые хараадаа абан, саад болон огородой зэр зэмсэгүүдые бүтээлгэ зүбшөөгдэбэ.

Хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын талаар зүбшөөгдэһэн туһаламжын иимэ түхэлнүүд тоодо оруулагдана: гэр байра, саадай гэрхэнүүд болон бусад барилгануудые барилга, заһабарилга, түхеэрэлгэнүүдые бэлдэлгэ ба болбосон түхэлтэй болголго; гансаараа байһан үндэр наһатай ба ажал хэжэ шадахагүй эрхэтэниие харууһалалга; парикмахерска ба косметическэ хүдэлмэринүүд.

Олон тоото ажалшадай дурадхалаар, хубиин ажал ябуулгын үндэһөөр автомобиль болон транспортна бусад хэрэгсэлнүүдые заһабарилха ба техническэ хангалгын ажал хэхэ эрхэ эрхэтэдтэ олгохо гэжэ хараалагдана.

СССР-эй Верховно Соведэй депутадуудай хэлэһэн дурадхалнуудые хараадаа абажа, предприятинууд, эмхи зургаанууд болон организацинуудтай хэлсэгдэһэн договорой ёһоор аяншалагшад, экскурсида ябагшад болон бусад эрхэтэдые пансионно гуримаар хангаха ябадал туһаламжын зүбшэгдэһэн түхэл маягуудай тоодо оруулагдаа.

Социально-соёлой һалбаринуудта репетициин гуримаар хэшээл үнгэргэлгэ, хариин хэлэнүүд дээрэ, мүн СССР-эй арадуудай хэлэнүүд дээрэ бэшэгдэһэн зүйлнүүдые оршуулга хэлгэ зүбшөөгдэнэ. Энэ ушар хадаа баян дүй дүршэлтэй, мэдэсэ ехэтэй, тэрэ тоодо пенсидэ гараһан эрдэмтэй олон багшанарые ба мэргэжэлтэдые обществодо аша туһатай, эдэбхитэй ажал ябуулгада хабаадуулан, тэдэнэй материальна байдалые һайжаруулха арга олгохо болоно бшуу.

Хүн бүхэнэй хубиин ажал ябуулгын гуримда үмсын автомобильтай хүнүүдэй эрхэтэдые транспортаар хангалга оруулагдаба.

Хүн бүхэнэй хубиин ажал ябуулгын гуримаар хэгдэдэг олзоборилгын болон хангалгын дэлгэрэнги 30 гаран зүйлнүүд нэрлэгдэн, проект соо оруулагдаа. Гэбэшье хуулаар зүбшөөгдэһэн олзоборилгын болон хангалгын зүйлнүүд иимэрхүүгээр хизаарлагдана бэшэ гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ. Нютагай байдалһаа уламжалан, тэдээн дээрэ нэмэлтэ оруулжа болоно. Зүгөөр тэдэ зүйлнүүд ССР Союзай гү, али союзна республикануудай хуули ёһондо харша байха ёһогүй.

Проект зүбшэн хэлсэлгын үедэ оруулагдаһан дурадхалнуудые хараада абан, хүн бүхэнэй хубиин ажал ябуулгын зарим ушарнуудые хориһон хэдэн зүйлнүүд тодорхой болгогдоһон байна.

Хуулиин ёһоор тодорхойлогдоһон кустарно-ремесленнэ олзоборилгын зүйлнүүдые нютаг дээрэнь, мүн тэрэшэлэн бусад городууд болон районуудта худалдалга зүбшөөгдэхөөр хараалагдана. Зүгөөр эрхэтэдэй бэелүүлхэ хуули баримталагдаха зэргэтэй. Социально-соёлой һалбарида зорюулһан бүлэг соо медицинскэ, педагогическа болон тусхай бусад эрдэмэй үндэһөөр бэелүүлэгдэмээр удхатай, тэрэшэлэн зарим мэргэжэлдэ, дүршэл шадабарида һургалгатай хабаатай хүн бүхэнэй хубиин ажал ябуулга эрхэтэдтэ зүбшөөгдэхөөр тодорхойлогдоно. Зүгөөр тэдэнэр тусхай бэлэдхэлтэй гү, али ССР Союзай болон союзна республикануудай хуулинууд соо оруулагдаһан таарама эрдэм мэдэсэтэй байха зэргэтэй.

Обществын байдалда зүрюу ажал ябуулга эрхилэлгэ Хуулиин проект соо хоригдоно. Жэшээнь, ямаршье зүйлэй буу дархалалга, заһабарилга, хорон болон наркотическа зүйлнүүдые буйлуулан гаргалга, һамуу нааданай газар бариха, шүүбэритэ хобдог наада эмхидхэлгэ гэхэ мэтэд энэ хорилтодо ороно. Элүүрые хамгаалга тухай хуули соо тодорхойлогдоһон зохихогүй медицинскэ зарим практика баһал хоригдоно. Тэрэшэлэн, һуралсалай эмхи зургаанудай һуралсалай түсэб соо оруулагдаагүй предмет болон курсануудаар хэшээл үнгэргэлгэ, мүн ажал ябуулгын бусад зүйлнүүд хоригдоно.

Хубиин ажал ябуулгын горитойгоор үргэдхэгдэхэтэй хамта, зохихо хуули ёһонуудые хазагайруулһанай түлөө эрхэтэдэй харюусалга улам шангадхагдаха байна. Жэшээнь, тогтоогдоһон хуулита гурим эбдэһэн нюурнууд саашадаа хубиин ажал ябуулга эрхилхэ эрхэһээ хаһуулжа магад. Бусад хүнэй хүсые хэрэглэн, ажал хэнгүй олзо олохо ябадалтай хабаатай хубиин ажал ябуулга хорилтодо ороно. Хубиин ажал ябуулга эрхилдэг эрхэтэдэй налогой уялгануудай талаар гүрэнэй үмэнэ дүүргэхэ харюусалгын тодорхой гурим хараалагдаба. Эрхэтэд хадаа өөрынгөө ажал ябуулгын талаар финансова органуудта саг дары бүридхэлдэ орохо уялгатай. Тиихэдээ хубиин ажал ябуулгаар оруулдаг олзоёо хараада абаха, тэрэнэйнгээ, хэмжээн тухай деклараци барюулха зэргэтэй. Хоригдоһон хубиин ажал ябуулгаһаа, тэрэшэлэн зохихо тайлбаригүй тиимэ ажал ябуулгаһаа олоһон бүхы олзо гүрэнэй олзодо оршологдохоор тодорхойлогдоһон б[illegible]

Шэнэ Хуулиин дүр[illegible] лүүлхын тула союзн[illegible] ликануудай Министр[illegible] ведүүд, арадай деп[illegible] нютагай Соведэй [illegible] муүд, министерствэ[illegible] бан зургаанууд, м[illegible] жуулгын эмхи зург[illegible] хидхэлэй болон [illegible] жын ехэ хүдэлмэр[illegible] болоно.

Хубиин ажал ябуу[illegible] дэг хүнүүдэй эрхэ[illegible] гаалха шухала болон[illegible] тэй хамта энэ Хуу[illegible] бэелүүлхын түлөө [illegible] дото хиналта тэб[illegible] гэтэй. Эдэ бүхы [illegible] хүдэлмэриие [illegible] горитой сэг хэрэ[illegible] тиимэһээ энэ Хуу[illegible] оной май һараһаа [illegible] оруулбал таарамж[illegible] дурадхагдана.

Шэнэ Хуулиин [illegible] даа социалис ажа[illegible] гын ёһо гурим[illegible] хино гэжэ элидхэлш[illegible] лээ. Хэнэйшье мэд[illegible] тажа байһан хэмж[illegible] даа хубиин хобдо[illegible] га эрхилэлгэдэ, [illegible] саһан хэрэг бэшэ [illegible] жуазна зарим ажа[illegible] шадай энэ талаар [illegible] домжонууд ямарш[illegible] баримтагүй гэшэ, [illegible] нүүдэй улам үргэ[illegible] материальна бол[illegible] далай хэрэглэмжэ[illegible] гол үндэһэниинь [illegible] тын үйлэдбэри б[illegible] һааршье. Гүрэн хэ[illegible] найхи шэнги [illegible] ябуулгые гуримшуу[illegible] обществын аша түһ[illegible] тэрэниие хэрэглэлгэ[illegible] зэргэтэй гэжэ СССР[illegible] ституцяар тодорхо[illegible]

Шэнэ Хуули аб[illegible] арад түмэндэ шу[illegible] раанудые үйлэдбэр[illegible] ехэ болгохо, хүн [illegible] лой, ажаһуудалай [illegible] һайжаруулха ажал[illegible] байдалай хэмжээ [illegible] рэнь дээшэлүүлхэ [illegible] мунис партиин б[illegible] рэнэй бэелүүлжэ б[illegible] плексно хэмжээн[illegible] шухала шатань бол[illegible] га ташалга).

ШАНАРЖУУЛАГДАҺАН ТЭЖЭЭЛ — ШЭМЭ ЕХЭТЭЙ

Малайнгаа тоо толгой олошоруулангүй, тэжээлээ гамтайгаар гаргашалжа, ехэ продукци абадаг болохо зорилго малшадай урда КПСС-эй XXVII съезд табиһан байха юм. Энэ талаар Ивалгын районой «Заветы Ильича» совхозой ябуулжа байһан ажал хэрэгынь һонирхомоор. Малай тэжээлые заатагүй буйлуулха, тэрээндээ элдэб минеральна бодосуудые нэмэжэ сруулха, тэжээлээ гамтайгаар гаргашалха талаар эндэ һүүлэй хоёр жэл соо нилээд ехэхэн хүдэлмэри ябуулагдаа: Ажахын һүһаалиин дүрбэн фермын бүхы үнеэдые, тугалнуудые, залуу эбэртэ бодо малай болон шахан таргалуулгын гүүртэнүүдэй үхэрнүүдые буйлуулагдаһан тэжээлээр гүйсэд хангаха хоёр янзын цех ашаглалгада тушаагдаад, мүнөө ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэгдэжэ байна. Эндэ бүдүүн, шэмэтэ тэжээл, талха тарянай зүйл буйлуулагдан шанаржуулагдана. Иигэжэ эдэнэр тэжээл буйлуулдаг цехүүдээ үндэр бүтээсэтэйгээр хэрэглэнэ. Тэдэ цехүүд һайн шанартай холигдоһон тэжээл бэлэдхэдэг байха юм.

Түс ажахын тэжээл буйлуулдаг цехэй ажалтайнь танилсахаяа һаяхан эндэ хүрэжэ ерээ бэлэйбди. Айхабтар ехэ хашаа соо хоёр цехынь бэе бэеһээ холо бэшэхэнэ түхеэрэгдэнхэй. Түрүүшын цехынь хэршэгдэһэн, һолоомо, силос, талха тарянай зүйл, мел, фосфадай диаммони болон дабһа холижо гаргадаг байха юм. Энэ цехэй байрань шэнээргэшэг. Досоонь КТУ-10 түхэлэй тэжээл хубаарилан тараадаг түхеэрэлгын 4 бункер зэргэсүүлэн тодхогдонхой. Энэнь ТКС-6 түхэлэй, транспортерөөр холбогдонхой. Талха тарянай, мелэй, дабһанай, фосфадай диаммони, томо амһартанууд баһал эндэ харагдана.

Энэ цех тэжээлээ ямар гуримаар буйлуулнаб гэхэдэ, трактороор асарагдаһан силос КТУ-10 түхэлэй хоёр түхеэрэлгэдэ хэгдэнэ, хэршэгдэһэн һолоомон бүдүүн тэжээл хэршэдэг ИРТ-165 түхэлэй агрегадаар дамжуулагдан, КТУ-10 түхэлэй нүгөө хоёр бункертань оруулагдана. Электро-мотороо хүдэлгэхэдэнь тусхай хубаариин ёһоор транспортер дээрэ силос, һолоомон, талха тарянай зүйл, дабһан, мел, фосфадай диаммони гоожуулагдажа холигдоно. Эдэ бүгэдэ шнековэ транспортерөөр дамжуулагдан, автомашинын цистернэнүүдтэ, тракторай тэргэнүүдтэ ашагдана.

Эндэ хүдэлдэг тусхай звеногой гэшүүд үдэртөө дүн хамта 36 тонно элдэб зүйлнүүдые нэмэжэ, шанаржуулагдаһан тэжээл фермэ, гүүртэнүүдтэ эльгээнэ. Иимэ тэжээлэй хэр ашагтай байһан тухайнь совхозой парткомой секретарь Н. А. Албашеевтэ хэдэн асуудалтайгаар хандаа һэмди.

— Үбэлэй һаранудта һү, мяха ехээр абахын тула ямар аргануд манда бии гээшэб? Буйлуулагдаһан тэжээл найдамтай нөөсэнүүд болоно. Һүүлэй жэлнүүдтэ үбһэ, силос, витаминтай ногооной гурил ехээр бэлэдхэгдэнэ. Теэд эдэ тэжээлые заатагүй буйлуулжа, малда эдюулхэдэ ашагтай бшуу. Бүхы үгтэһэн тэжээл гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэгдэнэ. Тэжээл буйлуулха хэрэгые манай ажахын жэшээ дээрэ хаража болоно. Эндэ тусхай бригада эмхидхэгдэнхэй. Тэрэниие дүй дүршэлөөр баян механизатор, коммунист Василий Иванович Кокорин хүтэлбэрилдэг юм. Энэ хүнтэй уулзажа хөөрэлдэгты,— гэжэ тэрэ дурадхаа бэлэй.

Үнэхөөрөөшье, хоёр жэлэй урда тээ түс совхозой бэлэдхэһэн тэжээлынь иимээр ашаг үрэеэ харюулдаггүй байгаа. Мүнөө энэ цехэй гаргаһан тэжээлые мал дууһыень эдинэ. Тиихэдэ урда жэлнүүдтэ үгтэжэ байһан тэжээлтэй сасуулхада, аяар 20 процент тэжээлын алмагдаһан жэшээтэй болоно. Энэ холигдоһон тэжээлын ямар тэнсүүритэйб гэбэл, бүхы бэлэдхэгдэһэн тэжээлэйнь 68,6 процентнь силос, 2 процентнь витаминтай ногооной гурил, 12,5 процентнь хэршэгдэһэн һолоомон, 15 процентнь талха тарянай зүйл, 0,3 процентнь мел, 0,3 процентнь дабһан, 0,3 процентнь фосфадай диаммони болоно. Иигэжэ бэлэдхэгдэһэн тэжээлэй ашаг үрэнь нилээд дээшэ.

Ажахын ахамад экономист С. Н. Михеевагай мэдүүлһэнэй ёһоор совхоз дотор һү һаали дээшэлээ, малай шэгнүүр хараа байса нэмээгдээ, залуу мал түргэн тобиржоно. Үнгэрһэн арбан һарын дүнгөөр һаагдаһан һүнэй өөрынь үнэ сэнгынь 20 процентээр, мяханайхи — 15 процентээр бага болгогдоо. Мүнөө дүрбэн фермын үнеэн бүхэндэ 20—20 килограмм холимол тэжээл үгтэнэ, үдэртэ 8—10 килограмм һүн абтана.

Манай эндэ ябахада, бригадын гэшүүн Иван Прокопьевич Кокорин машина, тракторнуудта тэжээл ашажа байгаа һэн.

— Бригадирнай нүгөөдэ цех соо ажаллана. Тэрэ хүнтэй уулзагты,— гэжэ энэ нүхэрнай дурадхаба.

Эндэһээ холо бэшэхэнэ байһан «Тэжээл буйлуулдаг цех» гэһэн гаршагтай байра соо оробобди. Энэ цехтэ шэнгэн тэжээл буйлуулха лини тодхогдонхой. Тэрэнь ямар гуримаар хүдэлнэб гэһэн асуудалтайгаар эндэ ажаллажа байһан В. Д. Коноваловта хандахадамнай:

— Энэ цехтэ С-7 түхэлэй гурбан түхеэрэлгэ ороно. Хэршэгдэһэн һолоомон, талха тарянай зүйл тусхай шнековэ транспортерөөр дамжуулагдан, эдэ түхеэрэлгэнүүдтэ асарагдана. Тиигээд халуун уһан үгтэжэ, 5—6 часай туршада шанагдадаг юм. Һүүлээрнь буйлуулагдажа, бэлэн болгогдоһон тэжээл соргоор дамжуулагдан, томо амһарта соо хэгдээд хүргэгдэнэ. 33 градусай болоходонь тиишэнь эһээбэри хэгдэдэг юм. Одоол бэлэн болгогдоһон тэжээлээ 50 ба 40 кубометрэй хоёр томо боошхо руу насосоор бүлэжэ оруулдагбди,— гэжэ тэрэ хэлэнэ.

Баһал энэ цехтэ хэмэл аргаар һүн тэжээл бэлэдхэхэ тусхай агрегат тодхогдонхой. Эдэнэр энэ агрегадаа гансал зунай сагта хүдэлгэдэг юм. Эһээжэ шанаһан тэжээлээ эдэнэр мүнөө үнеэдтэ, тугалнуудта, шахан таргалуулагдажа байһан малда эльгээнэ.

Бригадада дүн хамта 13 хүн хамтын подрядай гуримаар хүдэлдэг юм. Эдэнэр ээлжэлээд энэ хоёр цехтээ ажаллана, мүн һолоомо хэршэхэ, силос асарха, талха тарянай зүйл шэрэхэ хүдэлмэридэ хабаадуулагдана. Үдэр бүхэндэ табан хүн ажалладаг за[illegible] шэниинь амарха ё[illegible]

Бригадир В. И. К[illegible] хөөрэһэнэй ёһоор [illegible] хеэрэлгэтэй хоёр [illegible] һолоомондо, Т-150 [illegible] гэ трактор силосэ[illegible] хэлэй трактор тал[illegible] зүйлнүүдые зөөл[illegible] дуулагдана.

— Бидэ хоёрдохи [illegible] дэлжэ ябаашье һаа, [illegible] хала хүдэлмэриин [illegible] удха шанартай б[illegible] таар ойлгонхойб[illegible] вэй гэшүүн бүхэн [illegible] һан ажалаа һайжар[illegible] оролдоно,— гэжэ Ва[illegible] нович тараха дээрэ[illegible]

«Заветы Ильича» [illegible] хидой жэшээгээр [illegible] кын ажахынуудта б[illegible] лээ буйлуулха, ш[illegible] онһон түхеэрэлгэт[illegible] цехүүдые барюулха [illegible] дорхой хүдэлмэри [illegible] хаар болоо гэжэ һ[illegible]

Д. ДОН[illegible]

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Т[illegible] луулдаг цехэй бриг[illegible] Кокорин (зүүн гарһа[illegible]) Коноваловта зүбшэл [illegible] үгэнэ. 2. Цехэй операто[illegible] Кокорин.

С. БАЛДУЕВАЙ [illegible]

СОЁЛОЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ V СЪЕЗДЫЕ УГТУУЛАН

«ТАЛЫН ДУРАН» БА «БУРЯАД БАСАГАН»

(Монументальна пропагандада хабаатай асуудал)

...юуң бэ? Скульптурна бүлэг болохоор бэлэн сюжет мүн. Энэ бүлэгые Буряад драмын театрай байшангай баруун тээхи, Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищиин хойтохи талмай дээрэ бодхоохоор гэжэ һанагдана. Моридуудаа наашань (Сэлэнгэ тээшэ) залан ябаһан «Талын дуран» гэһэн скульптурна бүлэг колхозно дэлгүүр тээһээ шулуун гэшхүүрээр өөдөө гараһан хүн зониие угтажа байха бэлэй.

Скульптурна бүлэг болохо хоёрдохи сюжет хадаа уран зохёолшо Чимит Цыдендамбаевай «Буряад басаган» гэһэн повесть соо бии юм. Тобшоор хэлэхэдэ, бүлэг хуһанай хажууда мултаалаатай морин анзаһан наруулдин хэбтэхэ. Мүнөө һая хазаар моринһоо буулһан (сабдир морин хүзүүгээ гоёор нугалан, толгойгоо дээрэ үргэнхэй) Жаргалмаа жолоогоо бариһан зандаа анзаһанай хажууда тонгойн зогсохо. Модон оглёобо дээрэ: «Гэрэлтэ коммунизмын баатар зэбсэг—улаан анзаһан. Гэрэлтэ Халзанов. 1923 оной июль»,— гэжэ хутагаар һиилэһэн үгэнүүдые тэрэ басаган тонгойн байжа анхаралтайгаар уншадаг һэмнай. Гэрэлтэ өөрөө эндэ үгы. Хуһанай һүүдэртэ табиһан хоёр хомууд харагдана. Хуһанда үлгэгдэнхэй ногсон гимнастёрко самсын хармааһаа «Комсомольская правда» газетын шэгшэг бултайна. Анзаһанһаа тээ хажуу тээ гурбан шулуун дээрэ табиатай тогоон, доронь унтаршаһан сусалнууд...— Иимэ скульптурна бүлэг бодхообол, Буряадай АССР-эй тогтоһые мүнхэжэрүүлхэ бэлэй. Энэ бүлэгые; «Буряад басаган гэрэлтэ коммунизмын баатар зэбсэг — улаан анзаһанай дэргэдэ. 1923»,— гэжэ нэрлэхэ ушартай.

Тус скульптурна бүлэгые танктай Илалтын проспектын дорохи үхэрюулгэ соо бодхоохо. Энэ үхэрюулгэ соо бүлэг хуһадшье бии...

Саашань Ц. С. Сампиловай нэрэмжэтэ музейтэй байнабди. Энэ музей соо олон һайн уран зурагууд бии. Тэд Улаан-Үдэ хотынгоо үйлсэнүүдээр гараад, хүдөөгэй районуудай түб һуурин болон тосхонуудаар ябаад харыт. Хүдөөгэй алишье эмхи зургаануудта, фабрика, заводуудай административна байшангуудта, колхоз, совхозуудай конторо, правлениинүүдтэ, эсэстээ хото, хүдөөгэй айлнуудай гэртэ ороод үзыт. Музей соо байһан буряад зурагуудай буулгабаринуудай нэгыеньшье олохогүйт. Жэшээ, болгон, мүнөөхил «Талын дуран» дээрэ тогтоё. Эхэ зурагынь Москвада гэжэ мэдэнэбди. Суута зурагай буулгабаринууд республика соомнай олдохогүйһөө гадна, Сампиловай нэрэмжэтэ музей соошье байхагүй юм.

Сампиловай, Рудниин, Дугаровай, Шенхоровой, Цыбиковагай болон бусад уран зураашадай һайн һайхан зурагуудые эхэ, бага, элдэб хэмжээгээр буулгаад (бүхэли үйлэдбэриин уран һайханай мастерской байна ха юм), худалдаа наймаанда гаргаха, фабрика, заводуудай хүтэлбэрилэгшэдые өөһэд өөһэдынгөө эмхи зургаас национальна шэнжэтэй уран зурагуудаар хангахые уялгалха саг тулажа ерээ гэжэ һанагдана.

Улаан-Үдэ городой герб тухай хөөрэлдөөн нэгэ үе гарагша бэлэй. Теэд ниислэл хотымнай герб ямар юумэ агшаб? Гар бэлэгэй магазинуудта ороходо, городоймнай герб юундэ нюдэндэ торсолдогшогүйб? Хэрбээ герб зохёогдонхой, герб тухай асуудал үни шиидхэгдэнхэй һаа, олондо тэрэ мэдээжэ болохо зэргэтэй. Хэрбээ герб тухай асуудал шиидхэгдээгүй һаа, шиидхэгдэхэ ёһотой болоно.

Республикымнай соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй V съезд дээрэ зүбшэгдэхэ, шиидхэгдэхэ асуудалнуудай олон байһаниинь лабтай. Эдэнэй дунда монументальна пропагандада хабаатай асуудалнууд һууриня олохо бэзэ гэжэ найдагдана.

Э. БАЛЬЖИНИМАЕВ,
журналист.

ЗҮРХЭНЭЙ УЛЬҺАН

«МАНАЙ ҮЕЫН ХҮН»

ГЭҺЭН КОНКУРСДО ЕРЭҺЭН ОЧЕРК

ЭНЭ ХҮНИИЕ танихагүй зон Хэжэнгэдэ үсөөн ла ёһотой даа. Дарүү номгон зантай, наһтаршаг бэетэй, ялалзаһан хурса харасатай, багсаахаа табяадтай хүнэй «Урал» мотоциклаар гүйлгэжэ ябахые хараһан зон: «Мүнөө үдэшэ Дансарамнай маанадтаа баһа юугээ харуулхань ааб?» — гэлсэдэг. Харин Хоорхэ тосхонойнь хоёрхон үхибүүд мотоциклайнь хойноһоо дарья табидаан гүйлдэжэ, клубай газаа хүсэжэ ошоод: «Ямар кино асарбат? Һонин кино гү? Юун гэжэ нэрэтэй юм?» — гэлдэн урдидаан байжа асууха. «Һайн кино даа, хаража жаргахат, хүлеэжэ бү ядагты»,— гээд тэдэ үхибүүдэй толгойнуудые эльбээд, бааханаа лентэнүүдээ буулгажа оролог. Энэ хүмнай гушаад жэлэй туршада ингэжэ үдэр һүниие, үдэшэ орой болотор ажаллажа һурашаһан юм даа.

Дансаран Шагдарович Доржогутабай — Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ, СССР-эй кинематографиин отличник гэһэн нэрэ солотой болоһон киномеханик, поэт. Хэжэнгын «Первомайский» совхозой 1-дэхи отделени болохо Хоорхын клуб тиимэ шэнэшье бэшэ һаа, хүдэлмэриэ гуримтайгаар эмхидхэдэг, элдэб хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэдэг хадаа үдэшэ бүри хүн зоноор дүүрэн байдаг. Район соогоо тус клуб эрхимэй тоодо оролог байна. [illegible] Ингэжэл аяар холын нютаг онуудһаа эхилжэ аха нүхэд Хоца Намсараевай, Чойжинима Гениновэй, Цокто Номтоевой, Бау Ямпиловай, Жигжид Батуевай нэсоохон галнууд энэ нютагта унтарангүй, улам хурсаар яларжа байдаг.

Дансаран Доржогутабайн уужам сэлуу, хэдэн таһалгатай гэртэ, өөрынь кабинет соо, үдэшэлэн ажалайнь һүүлээр ан буи гэжэ, эзэн эхэнэрэй, хүндэмүүшэ зөөлэн зантай Зинаида Калсановнагай шанаһан шара улаахан сай һороко һуугаал, ажабайдал, ажал хүдэлмэри тухайнь, гэр бүлэ, үри хүүгэд тухайнь, һүүлэй усынь шүлэгүүд тухай хөөрэлдэжэ һуунабди.

Энэ урдамни һуугааша [illegible] хүнтэй хэлзадаг. хөөрэлдэдэгшье һаа, хэды наһатай болоһо ябаһыень асуудаггүй, угаа ядахадаа, багсаажашье үзэдэггүй бэлэйб. Харин 1982 ондо хэблэгдэжэ гараһан «Бугын дуунай үе» гэжэ шүлэгүүдэйнь түрүүшын ном соо:

Дуулимхан талаараа
Дуулаһаар ябатарни
Душэдэхи нажарни
Донгодоод байн,
Хүбшын гурандал
Хүнгэхэноор харайха
Холшорхон наһамни
Хоргодоод байн,—

гэһэн мүрнүүдыень уншаһанаа һанахадам, 53 наһаяа һаял тэмдэглэһэн байба. Эгээл охин дундаа ябана ха юм даа гээд дотороо бодоноб. «Шимни хэды хүрэбэш даа, юрэдөө»,— гэхэдэмни тойруугаар: «Энэ нютагай хүрьһэн дээрэ аяар тэрэ холын 1933 ондо түрэһөөр, энэ нютаг дээрээ тогтожо, хожомшог Эрхүүдэ киномеханигай мэргэжэл шудалжа, тэрээгээрээ мүнөө болотор хүдэлэгдэжэ байна гээшэл даа»,— гээд, ажал тухайгаа хөөрэжэ орошобо. Өөрынгөө ажалда үнэн голһоо дурлажа ябадаг лэ хүн ингэжэ хөөрэхэ шадалтай. Тэрэ ингэжэ хэлэнэ: «Бодото искусствын аймагта хүнэй ухаан бодолой дээжэһээ мултарһан бүхы һайн һайхан юумэнүүдые киноискусство харуулжа шадана гээшэ. Экран дээрэ ажабайдалда болоһон али бүхы юумэнүүд харагдажа, гаража байдаг гээшэ. Тиихэдэ манай совет уран зохёол, тэрэнэй залаа болоһон һайн һайхан юумэнүүдые харуулжа байхадаа, өөрыншни сэдьхэл бахаа ханажа, өөрөө амарһан шэнги боложо, киногой искусствын шэнэ бүтээл хаража һууһан зон амаржа, һайн юумэ сэдьхэлдээ хадуужа һууна гэжэ мэдэрхэдээ, зосоомни гэрэл боложо байхадал гэхэ юм. Тэрэ мэдэрэл минии эгээл ехэ баяр юм»,— гэжэ хэлээд, нюдөө ялалзуулна. Үнэхөөрөө, искусствада, уран зохёол болон уран һайханай бүхы зүйлнүүдтэ голһоо дурлаһан хүн хэлэжэ байна гэжэ этигэхээр.

Дансаран Шагдарович хүгжэмшэд, дуушад, үльгэршэд, поэдүүд гэхэдэ, захагүй хөөрэлдөөнэй утаһа угаа дуратайгаар һубижа оролог.

— Манай буряад зоной уран зохёолдо поэзи гээшын үндэһэн хэр угһаа хойшо бата һууриня олоһон ехэ утын намтартай зүйл мүн. Буряадууд гээшэмнай шүлэглэмэл хэдэн олон үльгэртэй, тэдээн соо «Гэсэр» гэжэ ганса бидэнэйшье бэшэ, харин бүхы Ази түбиин арадуудай омогорхомоор зохёол байна,— гээд тэрэ халажа хөөрэшэнэ.— Энээн дээрэһээ үндэһэлжэ, манай буряад зон соо шүлэгэй аймагта ороһон оюун хурса бэлигтэн урган тодорон гараа. Тэдэнэрнай уран хурса удхатай, һуга һүрэмэ үгэтэй — иимэ юумэнүүдые гартаа оруулжа шадаһан, үнэхөөрөө «алтан түлхюур» гэдэгыень барижа абаһан байна гээшэ. Тэдэнэй зохёолнуудые уншажа, бахаа ханахадаа, өөрөө эжэлүүдгүй саарһа гуурһандаа аһалдашадагби. Мүнөө энэ шүлэгүүдэй хоёр ном бэлдээд һуунаб. «Һайхан заяан» гээд энэ хоёрдохи номоо нэрлээд, уран зохёолшодой холбоондо зүбшэн хэлсүүлээд, заһаха газартань яһала заһаад — номой хэблэл эльгээһэнһээм хойшо хоёр жэл болохонь. Хэзээшье, ямаршье ондо гараханиь мэдэгдээгүй хэбтэжэл байдаг. Тиигээд энэ гурбадахи ном болохо шүлэгүүдээ сохюулаад, хүлеэгээд, шагнаархаад лэ һуугдаһал даа,— гээд, нэгэ бага урмаа хухарһан шэнги болоно.

Яһала һайн, гүнзэгы удхатай шүлэгүүдэй хоёр ном бэлэн болгоод һууна. Тиигээд Улаан-Үдэ үсөөн ерэдэг, даруу номгон зантай, хэрэгтэй газарай үүдэ үрхэ татажа ябаад, ай-сүй болодоггүй хадаал, тэдэ зохёолнуудаа дараад һууна ёһотой. Юрэл Дансаран Доржогутабай нэгэшье час, минута соо минии һуужа шададаггүй хүн. Энэ зундаа совхоздоо үдэрынь үбһэ хуряалганда ото ябалсаа, үдэшэнь хэды эсээшье һаа, киногоо харуулжал байдаг. Энэ ажалдань үри бэенэрынь олоороо туһалалсадаг. Юрэдөө эдэнэр нютагтаа бардам айлайхи гэжэ дэмы суурхаагүй даа.

— Мүнөө би найман үхибүүдэй эсэгэ һууна гээшэб,— гэжэ омогорхон, Дансаран Шагдарович хөөрэнэ. Мүнөө саг һайхан, амгалан. Аяар 40 гаран жэл соо дайн байлдаан гээшые мэдэнгүй, жаргажа һууна гэээшэбди. Булта үхибүүдни хүл дээрээ гаранхай даа. Совет засагай үргэмжөөр алишье, ямаршье айл бүлэ нийтын хуби жаргалһаа, баян хэшэгһээ тон тэгшээр хубаалдажа һууна гээшэбди. Хүн бүхэн урдаа табиһан зорилготой, тэрэнээ бэелүүлхын түлөө оролдожо ябадаг гээшэ ха. Энэнь минийшье бүлын жэшээ дээрэһээ харагдажа байдаг,— гэжэ Дансаран Шагдарович хөөрэнэ. Тэрэнэй табан хүбүүд, гурбан басагад хойно хойноһоо һубарин, һургуулияа дүүргэжэ, дээдэ эрдэмтэйнүүд боложо байнхай.

— Эдэ үхибүүднил һайн, жаргалтай, ажал хүдэлмэридөө дуратайгаар хандажа, мүнөөдэр үсэгэлдэрэйхиһөө һайнаар, үглөөдэр мүнөөдэрэйхиһөө һайнаар хүдэлжэ ябаг лэ гэжэ һанадагшье, тэдэндээ хэлэжэ һуудагшье хүн гээшэб,— гээд Дансаран Шагдарович үндэр магнайгаа эльбээд абана.

Вл. ЛУБСАНОВ,
журналист.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Дансаран Доржогутабай.

Д. САМБУЕВАЙ фото.

ХҮН АХАТАЙ ХА ЮМ

ЗАЛУУШУУЛЫЕ хамтын хэрэгэй түлөө бүхы хүсэ шадалаа үгэхөөр бэлэн байхаар хүмүүжүүлгэ парти болон комсомолой шухала зорилгонуудай нэгэн гэжэ В. И. Ленин тоолодог байгаа. «Гансал хүдэлмэришэд ба таряашадтай хамта ажаллажа ябахадаа, ёһотойл коммунист боложо шадаха юм»,— гэжэ тэрэ тэмдэглэдэг һэн.

Ажалай найдабаритай халаанине бэлдэхэ, хүбүүд басагадые Ленин багшын захяа заабаринуудта үнэн сэхэ байхаар, ажалда дуратайгаар, эсэгэнэр ба үбгэ эсэгэнэрэйнгээ алдарта заншалнуудые үргэлжэлүүлхээр бэлэн байхаар тэдэнэрые хүмүүжүүлхэ асуудалнуудта парти болон комсомол горитой анхаралаа табидаг.

Худалдаа наймаан — манай оронoй арадай ажахын һалбаринуудай дунда эгээл олон хүнэй хүдэлдэг һалбаринуудай нэгэн болоно. Худалдаа наймаанай мэргэжэлтэдые бэлдэдэг 380 гаран училищинуудые дүүргэһэн 120 гара мянган хүбүүд, басагад предприятинуудта хүдэлхэеэ жэл бүри ерэдэг. Эдэнэр хадаа гол түлэб теоретическэ һайн бэлэдхэлтэйшье һаа, ажабайдалай багахан дүршэлтэй хүнүүд болоно. Тэдэнэртэ ажалша коллектив соо өөрынгөө һуури олохо хэрэгтэнь туһалха, алишье талаар дүнгэхэ найдабаритай аха нүхэд, дүршэл ехэтэй һурган хүмүүжүүлэгшэд хэрэгтэй.

Худалдаа наймаанай предприятида залуу мэргэжэлтын хүдэлхэеэ ерэһэн түрүүшын коллективһээ саашанхи хуби заяаниинь илангаяа ехээр дулдыдадаг. Улаан-Үдын горпромторгын эрхим һурган хүмүүжүүлэгшэ, худалдаа наймаанда 27 жэлдэ хүдэлжэ байһан Надежда Ефимовна Степанова ингэжэ хөөрэдэг;— «Нэгэл магазинда хүдэлжэ байһамни өөрын онсо удха унгитай юм. Хүдэлхэеэ ерэһэн түрүүшымни коллективые Елена Александровна Астафурова даадаг байгаа. Энэ эхэнэр һайн хүтэлбэрилэгшэ байхаһаа гадна ёһотойл аха нүхэр байһан юм. Тэрэ залууһаамни намайе ажалда дурлуулжа, хэжэ байһан хүдэлмэридөө үндэр харюусалгатайгаар хандадаг байхаар, худалдан абагшадтай зүбөөр, һайнаар харилсажа шадахаар хүмүүжүүлһэн, заабарилһан хүн гээшэ. Энэ эхэнэрые би ехэ хүндэлдэгби, хоёрдохи эхэмнишье гээ һаам, ехэ алдуу болохогүй байха. Залуу мэргэжэлтын түрүүшын алхам, саашанхи хуби заяаниинь коллектив соо түрүүн угтаһан, тодожо абаһан хүнһөө сэхээр дулдыдадаг гэжэ һанагшаб».

Зүб даа. Иимэ һурган хүмүүжүүлэгшэтэй дайралдаһан Надежда Ефимовна золтой эхэнэр байгаа. Тэрэнэй ашаар мэргэжэлдээ дурлажа, ажалай эрхим амжалта туйлаһанайнгаа түлөө Н. Е. Степанова «Хүндэлэлэй Тэмдэг», Арадуудай Хани барисаанай орденуудаар шагнагдаад, һурган хүмүүжүүлэгшын хүндэтэй нэрэ зэргэдэ хүртөөд байна бшуу.

Хүн гээшэ шэлэһэн мэргэжэлээ гүйсэд шудалхын, эрхим мэргэжэлтэн болохын тула дадал шадабарияа саг үргэлжэ дээшэлүүлжэ, һуража байдаг ааб даа. Залуу мэргэжэлтын һуралсал үнэмшэлгэ гү, али диплом абалгаар түгэсэхэ ёһогүй юм. Тэрэнэй һуралсал ажалша коллектив соо дүршэлтэй һурган хүмүүжүүлэгшын хүтэлбэри доро үргэлжэлхэ жэшээтэй. Һурган хүмүүжүүлэгшэ тэрэнииe гансал мэргэжэлэй талаар бэшэ, харин үзэл сурталай, һайн хүн болон хүгжэн болбосорхо талаарнь хүмүүжүүлнэ бшуу. Тиимэл хадань һайн һурган хүмүүжүүлэгшэтэй байһан залуушуулай ажалай ба нийтын журам эбдэхэнь үсөөн байдаг, тэдэнэр нэгэ газартаа даасатай удаан саг соо хүдэлдэгшье ха юм.

Зэдын районой Петропавловка тосхоной универмагай наймаалагша Х. Л. Банзарханова худалдаа наймаанай системэдэ гушадахи жэлээ хүдэлжэ байна. «Совет кооперациин отличник», «Хүндэлэлэй Тэмдэг» ордено наймаалагша Х. Л. Банзарханова мүн лэ ёһотой һурган хүмүүжүүлэгшын алдартай юм.

— Х а н д а Лубсановнае бусадһаа илгадаг һайн талань юуб гэхэдэ, тэрэ залуушуулые һурган хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ гол анхаралаа хандуулдаг байна,— гэжэ тэрэнэй хүдэлдэг универмагай директор А. И. Побокова хөөрөө һэн. Петропавловкын сельсоведэй депутат Х. Л. Банзарханова хүн зоной эрилтэ хангаха хэрэгтэ горитой хубитаяа оруулна.

Үнгэрһэн жэлдэ Улаан-Үдэдэ нээгдэһэн «Үргы» гэжэ кафедэ үйлэдбэриие даагшаар хүдэлжэ байдаг, СССР-эй Худалдаа наймаанай министерствын дипломоор шагнагдаһан Людмила Протасовна Очирова гэжэ һурган хүмүүжүүлэгшэ тухай мүн лэ һайн һайхан алдар солo таранхай. Тэрээнтэй хуушан ажалдань хүдэлжэ байһан нүхэдынь, тэрэ тоодо залуушуул, эгэшэ һайн нүхэртэеэ хахасахагүйгөө мэдүүлэн, бригадаараа шэнэ кафедэ хүдэлхэеэ ошоһон юм.

«Совет худалдаа наймаанай отличник», РСФСР-эй худалдаа наймаанай габьяата хүдэлмэрилэгшэ Зинаида Петровна Гаврилова Улаан-Үдын хүүгэдэй түбэй универмагта бүхы наһаараа шахуу хүдэлжэ ябана.

— З и н а и д а Петровна ганса өөр тухайгаа бододоггүй, коллективэйнгээ, бидэнэй түлөө саг үргэлжэ һанаагаа зобожо байдаг жэгтэй һонин хүн юм. Залуушуулда эхэ мэтэ анхаралтайгаар, зөөлэнөөр хандадаг. Би тэрэниие ёһотойл һурган хүмүүжүүлэгшэ, хүндэтэй эгэшэ нүхэрнай гэжэ һанагшаб,— гэжэ тэрээнтэй сугтаа хүдэлдэг комсомолка Катя Башлянова хэлэжэ байгаа һэн. Иимэрхүү жэшээнүүдые дурдаха болоо һаа, олон байха. Зүгөөр залуу мэргэжэлтын түрүүшынгээ алхам хэжэ байхада, һурган хүмүүжүүлэгшын үүргын хэды ехэ байһаниие эдэ жэшээнүүд харуулна. Һурган хүмүүжүүлэгшын ажал ябуулга, хүн бүхэндэ хандасань нэгэ янза бэшэ, ондо ондоо ха юм.

Предприяти болон эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, нийтын эмхинүүд эдэбхитэйгээр ба үнэн зүрхэнһөө өөрынгөө уялга дүүргэжэ ябаһан һурган хүмүүжүүлэгшэдые али болохоор дэмжэхэ зэргэтэй. Тэдэниие урмашуулха арга боломжонууд үсөөн бэшэ. Баяр баясхалан хүргэхэ, Хүндэлэлэй грамота барюулха, предприятиин Улаан тугай хажууда зурагыень абаха, Хүндэлэлэй самбарта һуулгаха, үнэтэ бэлэг барюулха ба амаралтын газарта түлөөһэгүйгөөр эльгээхэ гэхэ мэтэ. Тэдэнэйл хүсөөр залуу халаан бэлдэгдэнэ, һайн һайхан ёһо заншалнууд мүнхэлэгдэнэл.

В. ТОКТОХОЕВА.

Элүүр энхын булан

...О ЗҮГЭЙХИДТЭ — ...ИНСКЭ ТУҺАЛАМЖА

...шахуу медицинскэ авиа-даабари дүүргэгдээ һэн. Иимэ онсо рейсын час бүхэниинь гүрэндэ 100 шахуу түхэригэй сэнтэй болодог. Совет засагай нютагай органууд эдэ гаргашануудые даажа абадаг.

Оро үсхэбэрилгэ болбол Корягай автономито округой экономикын түрүү һалбаринь юм. Оро үсхэбэрилэгшэд тундра соогуур малаа адуулжа, хэдэн һара соо гэртээ байдаггүй. Иимэ шэнжэтэй ажал хүдэлмэринь медицинскэ эмхи зургаануудай хүдэлмэридэ горитой бэрхэшээлнүүдые тохёолдуулна. Тиибэ яабашье оро үсхэбэрилэгшэд жэл бүри бэеэ шалгуулдаг юм. Бүхы оро үсхэбэрилэгшэдэй түд бүхэндэнь тусхай медицинскэ карта бэшэгдэнхэй. Медицинскэ харалга үнгэргэ- [illegible]

Корягай автономито округто ажаһуудаг хүнүүдэй элүүр энхэ тухай гаргагдадаг анхарал оролдолго тухай иимэ баримтанууд эли тодоор харуулна. Жаран жэлэй саада тээ захагүй ехэ хизаарта тарбаган тахал, холерэ, бусад хүшэр хүндэ үбшэн элбэгээр таранхай байхада ганса нэгэ врач, хоёр фельдшер хүдэлдэг байһан. Мүнөө округто 230 гаран врач, медицинскэ дунда эрдэмтэй 700 шахуу фельдшер хүдэлнэ. Ондоо үгөөр хэлэхэдэ, арбан мянган хүндэ 61 врач хүртэдэг. (СССР-тэ 10 мянган хүндэ дунда зэргээр 42 врач хүртэдэг).

Манай округто врачнарай мэргэжэл шадабариие дээшэлүүлгэдэ ехэ анхарал хандуулдаг. Тэдэнэр Москва, Ленинград, бусад томо городуудта ошожо, эрхим һайн клиникэнүүдтэ мэдээжэ мэргэжэлтэдтэй сугтаа хүдэлжэ, шэнэ операци хэжэ һурадаг, эрдэм мэдэсээ, дүй дүршэлөө дээшэлүүлдэг.

Арадай депутадуудай Корягай окружной Соведэй гүйсэдхэхэ комитет XII түсэбтэ табан жэлдэ элүүрые хамгаалха талаар ехэ зорилгонуудые табинхай. Тобшолон хэлэбэл, мүнөөнэй үшөө гурбан больница, дүрбэн поликлиникэ баригдахаар хараалагдана. (АПН).

ХИЛЫН СААНАҺАА
ТАСС
АПН

ГДР-тэ СОВЕТ НОМОЙ ҮДЭРНҮҮД НЭЭГДЭБЭ

БЕРЛИН. Герэ хотодо олонийтын түлөөлэгшэдэй баярай суглаан боложо, ГДР-тэ совет номой үдэрнүүд нээгдэбэ.

ГДР-эй соёлой министрэй орлогшо Клаус Хепке суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ, амгалан тайбан байдал хамгаалха, арадуудай хоорондо хани барисаа хүгжөөхэ хэрэгтэ совет литература ехэ хубитаяа оруулаа гээд тэмдэглээ. Республика дотор 15-дахяа үнгэргэгдэжэ байһан совет н о м о й һайндэрэй үедэ гурбан мянгаад выставкэ эмхидхэгдэхэ, уран зохёолшодтой, оршуулагшадтай ба литература шэнжэлэгшэдтэй, уншагшадтай уулзалганууд болохо юм.

ЭНЭДХЭГ АРАД ХАЛУУНААР УГТАХЫЕ БЭЛДЭНЭ

ДЕЛИ. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой хани ёһоной албанай хэрэгээр Индидэ ерэлгэ Ази түбидэ, Номгон далайн оршондо эб найрамдал, тогтууритай һайн байдал хангахын түлөө тэмсэлые саашадань эдэбхижүүлгэдэ шэнэ хүсэтэ түлхисэ үгэхэ байна гэжэ нютагай асуудалнуудаар Индиин түбэй генеральна секретарь, элитэ мэдээжэ публицист В. Д. Чопра «Ядерна буу зэбсэгэй үе сагта Азида амгалан тайбан ба аюулгүй байдал хангаха» гэжэ эндэ болоһон нийтэ-национальна семинарай үедэ ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлбэ. Азиин-Номгон далайн оршондохи байдалые гуримшуулан һайжаруулха талаар Советскэ Союзай гаргаһан үүсхэлнүүд ядерна зэбсэг усадхаха, буу зэбсэгүүдые замбуулинай дайдада гаргуулхагүй гэһэн асуудалнуудта шухала үүргэ дүүргэхэ байна. Эдэ дурадхалнууд гансал Ази болон Номгон далайн оршондохи бэшэ, харин дэлхэйн бусад районуудтахи арадуудай аша туһада харюусаха байна гэжэ В. Д. Чопра тэмдэглэбэ.

Азида — Номгон далайн оршондо үгэеэ ойлголсолгые, аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ зорилготойгоор ашаг үрэ ехэтэй алхамуудые хэхэ шухала гэжэ нийтын элитэ мэдээжэ ажал ябуулагша, Джавахарлал Нерүгэй нэрэмжэтэ университедэй профессор Р. Р. Шарма үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ. «КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой һаяхан найрууһан шэнэ программа арадуудай эрмэлзэлгэнүүдтэ харюусана, гэжэ тэрэ тэмдэглээ».

Эб найрамдалай талые баримталагшадай жагсаал

БОНН. «Фашизмые усадхан зайсуулха, дайн байлдаае саараха шухала. Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зогсоохо, ядерна туршалгануудые болюулха хэрэгтэй!» — гэһэн уряа доро ФРГ-гэй эб найрамдалай тала баригшадай, мүн Советскэ Союзай ба Германиин Демократическа Республикын нийтын эмхинүүдэй түлөөлэгшэдэй хүсэтэ жагсаал амаралтын үдэр Хойто Рейн-Вестфали газарай Билефельд шадархи Штукенброк гэжэ багахан хотодо жагсаал болобо. «Дэлхэйн врачнууд ядерна дайе зайсуулан сарахын түлөө» дайн дажарта эсэргүү уласхоорондын нүлөө ехэтэй хүдэлөөнэй Баруун Германиин отделени энэ жагсаал эмхидхэһэн байгаа.

СОВЕТ ҮҮСХЭЛНҮҮД ТУХАЙ

ХЕЛЬСИНКИ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Е. К. Лигачевой Хельсинкидэ мэдээсэһэн шэнэ совет үүсхэлнүүд бүхы Европын хойто хубида аюулгүй байдал хангаха хэрэгтэ онсо шухала удха шанартай байна гэжэ Финляндиин гадаадын хэрэгүүдэй министр П. Вяюрюнен мэдүүлбэ. Советскэ Союзай нэгэ талаһаа абаһан хэмжээнүүд шухала үүргэ нүлөө үзүүлнэ, этигэл найдал болон аюулгүй байдалые бэхижүүлнэ. СССР-эй оруулһан шэнэ дурадхалнуудта харюусахыень министр бусад оронуудые уряалба.

СТУДЕНТНЭРЭЙ БҮХЭДЭЛХЭЙН ХУРАЛДААН

ПРАГА. Студентнэрэй бүхэдэлхэйн хуралдаан «Гэгээрэл ба общество» гэһэн уряа доро Чехословакиин ниислэл хотодо нээгдэбэ. Бүхы түбинүүдэй олон арбан ороной студентнэрэй эмхинүүдэй түлөөлэгшэд, тэрэ тоодо ВЛКСМ-эй ЦК-гай секретарь Л. И. Швецова түрүүтэй СССР-эй студентнэрэй соведэй делегаци тэрээндэ хабаадана.

Энэ жэлдэ үнгэргэгдэжэ байһан бүхэдэлхэйн студентнэрэй хуралдаан онсо шэнжэтэй юм. Эб найрамдалай уласхоорондын жэлдэ үнгэргэгдэжэ байһан энэ хуралдаан амгалан тайбан байдалай түлөө тэмсэлдэ национальна ба нютагай студентнэрэй эмхинүүдэй ажал ябуулгануудай дүнгүүдые согсолхо байна.

Эб найрамдалай, энэрхы һайхан сэдьхэлэй, социальна дэбжэлтын ба хани барисаанай түлөө тэмсэдэг студентнэрэй зэргэнүүдые нэгэдүүлхэ гээшэ хуралдаанай делегадуудай гол зорилго болоно. Гэгээрэлэй, студентнэрэй эрхэнүүдэй, һурагшадай ажаһуудалай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ тэдэнэр гол анхаралаа хандуулха байна.

Түрүү үзэлтэй студентнэр хархис хүсэнүүдтэ эсэргүү, эб найрамдалай түлөө ходоодоо тэмсэдэг байгаа, саашадаашье тэмсэхэ юм гэжэ Студентнэрэй уласхоорондын холбооной президент Йозеф Скала үгэ хэлэхэдээ мэдүүлбэ.

ПЛЕНУМЭЙ ДҮНГҮҮД ТУХАЙ КОММЮНИКЕ

КОЛОМБО. Шри Ланкагай Коммунис партиин ЦК-гай боложо дүүрэһэн пленумэй дүнгүүдээр хэблэлдэ толилогдохо коммюнике эндэ тараагдаба. Дотоодын политикын ба уласхоорондын байдалай асуудалнууд, тэрэ тоодо совет-американ дээдэ тушаалта хүтэлбэрилэгшэдэй Рейкьявигта болоһон уулзалгын дүнгүүд тэрээн дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ.

Шри Ланкагай Компартиин XIII съездые 1987 оной мартын һүүл багта зарлаха тухай шиидхэбэриие КПШЛ-эй ЦК-гай пленум батадан абаба.

МАНАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

ЗОХЁОХЫ ШАДАБАРИДАНЬ ТҮШЭГЛЭН

Агуухэ Октябриин социалис революциин 70 жэлэй ойн баярта зорюулагдаhан арадай зохёохы хүдэлмэриин Бүхэсоюзна II фестивальда бүхы совет хүнүүд эдэбхитэйгээр хабаадажа байна. КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые, арбан хоёрдохи табан жэлэй социально-экономическа түсэбүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ, хүнэй оюун бэлигые хүгжөөхэ, сүлөөтэй сагыень зүбөөр, аша туhатайгаар эмхидхэхэ, соёлой-спортивна комплекснүүдэй ажал ябуулгые эдэбхижүүлхэ хүдэлмэридэ түс фестивалиин хэмжээ ябуулганууд тон ехэ нүлөө үзүүлнэ.

Буряад орон дотор үнгэргэгдэжэ байhан фестиваль тухай хөөрэхыень республикын Соёлой министерствын дэргэдэхи арадай уран бэлигэй болон соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэриин научно-методическа түбэй (РНМЦ-гэй) таhагые даагша В. Л. НИКОЛАЕВАДА манай корреспондент хандаhан байна.

— КПСС-эй Буряадай обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй, Профсоюзуудай соведэй болон ВЛКСМ-эй обкомой хамтын тогтоолтой зохилдуулан, республикадамнай Агуухэ Октябриин 70 жэлэй ойдо зорюулагдаhан арадай уран бэлигэй Бүхэсоюзна II фестиваль үнгэргэгдэжэ байна. Фестивалиин хүдэлмэрие хүтэлбэрилхэ тусхай комиссинууд, бэелүүлэгдэхэ хэмжээ ябуулгануудай түсэб республикын эмхидхэлэй комитедэй суглаан дээрэ баталагдаа hэн. Түс фестивалиин гол зорилгонууд гэхэдэ, соёл-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэрие улам hайжаруулга, хүн зоной сүлөөтэй сагые hонирхолтойгоор үнгэргэлгэ, ажалшадай уран hайханай бэлиг шадабарие саашадань хүгжөөлгэ болоно. Тэрэшэлэн архидалгагүй, ашаг үрэтэ ажабайдал хангаха зэргэтэй. Уран hайханай хабаадагшадhаа гадна hайн дуранай нэгэдэлнүүд, hонин юумэ суглуулагшад, саадай бүлгэмүүдэй гэшүүд, баhал өөhэдынгөө түйлалтануудтай олониитые танилсуулжа байнхай. Фестивалиин эхилhэн үдэрнүүдэй хэмжээ ябуулгануудта 110 мянган хүн хабаадаа. Тэдэнэй 90 мянганиинь уран hайханай харалгын эдэбхитэд юм.

Партиин XXVII съездэ зорюулагдаhан концерт-рапорт дээрэ (Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдэhэн) уран hайханай эрхим коллективүүд, тодорхойлбол, ЛВРЗ-гэй соёлой ордоной болон М. Калининай нэрэмжэтэ локомотивна депогой эрэшүүлэй арадай хоорнууд, гааиазаводой болон мяханай комбинадай дуу, хатарай ансамбльнууд, Оронгын, Хэжэнгын соёлой байшангуудай коллективүүд болон бусад эдэбхитэд уран бэлигтээ харагшадые танилсуулаа.

Тиихэдэ тусхай мэргэжэлгүй уран зураашадай, шэмэглэн гоёолгын искусствын түлөөлэгшэдэй республиканска выставкэ олоной анхарал хандуулаа. Энээнhээ урид республикымнай олохон районуудта иимэрхүү выставкэнүүд эмхидхэгдээ hэн. Илангаяа Мухар-Шэбэрэй, Хэжэнгын, Загарайн, Хойто-Байгалай, Сэлэнгын районуудта үнгэргэгдэhэн выставкэнүүдтэ уран гартан эдэбхитэйгээр хабаадалсаhан байна. Тодорхойлбол, хойто-байгалайхидай утаhаар, мүн ангай арhаар оёhон зүйлнүүд, модон дээрэ hиилэhэн уран бүтээлнүүд выставкэдэ ерэгшэдтэ hайшаагдаа. Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музейдэ нээгдэhэн республиканска выставкэ дээрэ табан зуу гаран уран бэлигтэнэй бүтээлнүүд харуулагдаhан байна. Уран зураашад С. И. Пашков, А. В. Поляков, Л. Д. Доржиев, Ц-Н. О. Очиров, В. А. Полстяной гэгшэд олондо мэдээжэ болонхой.

«Студентнэрэй хабар» гэжэ нэрлэгдэhэн уран hайханай конкурс-харалгада дээдэ болон тусхай дунда hурдалсалай зургаануудай коллективүүд, нэрлэбэл, Улаан-Үдын соёл-гэгээрэлэй училищиин «Найдал», «Байгалай долгинууд» (БГПИ), хүдөө ажахын институдай дуу, хатарай «Алтан-Булаг» гэhэн ансамбльнуудай, багшанарай болон технологическа институдуудай хоорнуудай программанууд hонин байгаа. Элдэб арадуудай дуу, хатарнууд энэ харалга дээрэ гүйсэдхэгдөө. Улаан-Үдэдэ hурадаг МНР-эй, Гвиней-Бисаугай, Афганистанай, Лаосой, Ливанай студентнэрэй уран бэлиг олондо hайшаагдаа.

Залуу дуушадай заншалта болоhон конкурсдо 56 хүн хабаадаба. Эгээл эрхимүүдынь үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаhан байна. Тиихэдэ республикын мэргэжэлэй техническэ hуралсалай управлениин хүдэлмэрилэгшэдтэй хамта училищинуудай hурагшадай дунда уран hайханай харалга май соо үнгэргэгдөө.

КПСС-эй XXVII съездэ зорюулагдаhан «Түрэл партияа дуулан магтанаб» гэжэ нэрлэгдэhэн конкурс агитбригадануудай, агиттеатрнуудай, аман үгын студинуудай дунда июнь соо эмхидхэгдэhэн байна. Энэ харалга 6 зонодо үнгэргэгдөө. Зэдын районой Зэлтэрын соёлой-спортивна комплексын болон Дэрэстэйн, Захааминай, Санагын болон соёлой бусад байшангуудай агитбригаданууд уран хурса программаараа олоной дундаhаа шалгараа. hүүлэй үедэ Зэдын, Хэжэнгын, Захааминай, Загарайн, Хойто-Байгалай районуудта агитбригадануудай хэдэн коллективүүд бии болоо. Гэбэшье Түнхэнэй, Прибайкалиин, Ахын районуудай зохёохы коллективүүдэй программанууд hанаhанда хүрөөгүй. Тиихэдэ духовой хүгжэмэй hайндэр, духовой оркестрнүүдэй маршнууд Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдэhэн байна.

Заншалта болоhон арадай аман зохёолой VIII hайндэртэ олон коллективүүд энэ зун хабаадаба. Энэ hайндэрэй гол зорилго хадаа хэр үгhөө дамжуулагдажа байhан арадай аман үгын искусствада мүнөө үеын хүн зониие хабаадуулга, тэдэниие hонирхуулга болоно. Арадай аман зохёолой hайндэртэ 27 коллектив гэхэ гү, али 800 гаран хүн хабаадаhан байна. Эндэ эдэбхитэйгээр хабаадаhан Загарайн районой Эрхирэгэй, Шулуутайн, Тарбагатайн районой Доодо-Жэрэмэй шэмэшэгүүдэй ансамбльнуудые, Зэдын районой «Дэбэсэнэб», Хориин районой «Алтан Хада» гэhэн коллективүүдые нэрлэхээр. Улаан-Үдын прибор бүтээлгын нэгэдэлэй «Забайкалиин ваталинка», Түнхэнэй районой «Мир» колхозой, Мухар-Шэбэрэй районой Калиновкын фольклорно ансамбльнуудай программа яhала hонин байгаа.

Иигэжэ хүнүүд сүлөөтэй сагтаа уран hайханай харалгада, концерт, нааданда, выставкэнүүдтэ хабаадажа, зохёохы хүдэлмэриеэ аша туhатайгаар эрхилнэ гээшэ. Тиимэhээ саашадаа арадай уран бэлигтэнэй зохёохы ажалай социальна үүргые болон үзэл сурталай-уран hайханай хэмжээе улам hайжаруулха, тэрэшэлэн совет хүнүүдэй ниитэ-политическэ болон ажалай эдэбхиие дээшэлүүлхэ хэрэгтэ нүлөө үзүүлхэ зэргэтэй. Хаа хаанагүй архидалгагүй ажабайдалай эрхэ байдал тогтоохо, хүн зониие ниитын хүдэлмэридэ олоор хабаадуулха шухала. Жэшээнь, Хориин, Прибайкалиин, Кабанскын районуудта үнгэргэгдэhэн уран hайханай харалгануудта ажалшад болон тэдэнэй бүлын гэшүүд үсөөн хабаадана гэжэ элирүүлэгдээ. Тиихэдэ зарим районуудта духовой болон арадай инструментнүүдэй оркестрнууд үгы. Тиимэhээ саашадаа хүн зоной зохёохы ажалые, үүсхэлые хүгжөөхэ, уран hайханай коллективүүдэй репертуарые улам баяжуулха, хэрэгтэ республикын Соёлой министерствын харьяата эмхинүүдэй түлөөлэгшэд горитой туhа хүргэхэ зэргэтэй. Ерэхэ жэлэй ноябрь hара хүрэтэр үнгэргэгдэхэ хэмжээ ябуулганууд олон: «арадай» гэhэн нэрэ хүндэеэ зохёохы коллективүүд хамгаалха, уран зурагай болон шэмэглэн гоёолгын искусствын, фото-зурагай выставкэнүүд эмхидхэгдэхэ, hайн дуратанай кинофильмнүүдэй болон слайд-фильмүүдэй конкурс болохо. Агуухэ Октябриин 70 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулагдаhан арадай уран бэлигэй Бүхэсоюзна II фестивальда эдэбхитэйгээр хабаадахыетнай уринабди.

Б. ДЫМБРЫЛОВА
бэшэжэ абаба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Арадай аялга зэдэлнэ.

ХАНГАЙН ДУУШАНТАЙ ХАМТА

(ЗАМАЙ ТЭМДЭГЛЭЛhЭЭ)

РЕСПУБЛИКЫН соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй V съездые угтуулан, Зэдын районой ажалшадтай уулзаха, эндэhээ урган гараhан Буряадаймнай мэдээжэ уран зохёолшо Даша-Дэмбэрэл Дармабазарович Дугаровай 50 наhанай ойтой дашарамдуулан уншагшадай конференцинүүдые үнгэргэхэ гэhэн түсэбтэ уулзалгануудаймнай hүүлшын үдэр байгаа. Нүхэрэйнгөө түрэhэн нютагта хүрэхэ хүсэлтэй, аяар холо хүхэржэ байhан алас руу шуумайнабди. hонин hорьмойгоо андалдан, машинынгаа сонхоор хүүг hарын үлгэн дэлхэйгээрээ hаял «гэшхэлжэ» ябаhан үеые hайхашаахадамнай, хаа хаанагүй алтан намарай засагта мэдүүлhэн арсашагүй мүнхэ шарайнуудай миhэрээн... Урда зүгтэмнай түбшэн даруу Гунзан уулын шэлэнүүд хойно хойноhоо бидэнтэй сугтаа hубарин дахалдаhаншуу.

Харин хойто зүгтэмнай өөмөөгүй үндэгэндэл халзан толгойтой гүбээнүүд хүнхэр жалга, тохойнуудаараа ганса нэгэн модонуудаа гүрбэлзүүлэн тобойлдоно. Хараhаар байтарни, hаншагаа сайшаhан эртэ үрдын үбгэдэй абар-табар hахалаа эмирэн, түрэ найртаа маhалзажа hууhандал үзэгдэнэ.

> **Алцаг, Торёор ябабал,**
> **юрэдөө,**
> **Ушарhан лэ хүншни**
> **дуушан байха гээд,**
> **Анханhаа дуулаха**
> **табисуургшьегүй hаа,**
> **Уран дүүндань**
> **аблуулагдадаг юм гээд,**
> **Аяараа ерэhэн бодолыем**
> **гэршэлхэдээ,**
> **Эмгээгэйм хэлээшэ үнэн**
> **байхань гү!**
> **Ангые дүүгаараа**
> **агталдаг хадаа,**
> **Эльгэнэйм хүмэрисэ**
> **дууулажа угтахань гү!..**

Удангүй хойномнай Доодо-Бургалтай, Оёор, Доодо-Тори нютагууд үлэжэ, ошохо гэhэн газартаа дүтэлжэл ябанабди. Минии мэдэхын хододоо түбшэн даруу, үгэ үсөөнтэй ябадаг Даша-Дэмбэрэл Дармабазаровичнай тоонтодоо дүтэлхэ бүреэ дуутай шуутай боложо, нютагайнгаа түүхэ тухай, нютагаархид тухайгаа уяран hагад хөөрэжэл ябана. Зүб даа... Ямаршье хүн түрэhэн нютагhаа мүнхэhөө мүнхэ юумые хаагууршье бэдэрээд олодоггүй юм гэдэг. Илангаяа нютагайнгаа нэрые нэрлүүлжэ, үргэжэ ябаха гэhэн табисууртай уран зохёолшын уярхань бидэндэ гайхалтай бэшэ hэн. Тэрэнэй үгэлэн хөөрэжэ ябаhан хоорөөе гэршэлhэн мэтэ, Алцак нютагай дүтэлхэ бүри хада уулакшье. ошон тойронхи байгаалиньшье нэгэл ондоохон, ямар нэгэн үльгэрэй орон шэнгеэр үзэгдэхэдэл гэбэ:

> **Эндэhээ**
> **Бүхэн дээгүүрээ**
> **хүбшые тээгээд,**
> **Томоотой түбшэн тэмээн**
> **хамбы алхална.**
> **Баатарнуудые баатар**
> **угтадаг юм гээд,**
> **Тэнгэридэ урагтай**
> **Хамар-Дабаан маhалзана.**
> **Хаядань —**
> **Дуушад дуушадтаа**
> **мээхэй юм гээд,**
> **Дүнгэлсэжэ намхалзаhан**
> **шэнэhэн, наhhад**
> **ёохорлоно.**
> **Шэмэг мүнгэн зүүдхэлээ**
> **шэнхинүүлээд,**
> **Шулуунhаа шулуунда**
> **дэбхэржэ, горход**
> **бужэглэнэ.**

Удангүй жолоошомнай Даша-Дэмбэрэл Дармабазаровичай түйптаар үндэр эгсэ дабаанай хаядa машинаа зогсообо.

— Энээхэн дабаан дээрэ гарабалнай, нютагни альган дээрэ мэтээр үзэгдэхэ. Орой дээрэнь гарахалнай гү?—гэжэ хэлэхэтээ сасуу, тэрэмнай үндэр эгсэ хабсагайта хада өөдэ ябажархиба. Хойноhоонь бидэшье: Буряадай хүндэтэ ахамад поэт, хаа хаанагүй таража, арадай болошоhон олон дуунай автор Чимит-Рэгзэн Намжилович Намжилов, партиин Зэдын райкомой инструктор Валерий Батуевич Базаров, Уран зохёолшодой холбооной жолоошон Виталий Ардуев, би дүрбэн баhал амяа абажа ядан, абиран hагад өөдөө тэгүүлбэбди. Хорюултын үндэрэй оройдо одоошье гарахадамнай, хөөрүү хүнэй хэлэбэл, зүрхэнэй хахаршахаар гоё hайхан байгаали, эндэ-тэндээ алтан шэжэр зүүдхэлнүүдээ яларуулhан ой тайга, холынгоо аян руу зүдхэhэн Зэдэ мүрэн, үбhэ ногоо, талха таряагаа хуряалгаhан тарялан, нуга сабшалан, нютагайнгаа харуулда зогсоhон мэтэ хада, уулануу дуулажа, гургажа байhандал тойроод хэлбэлзэнэ. Эгээл эндэhээ эдэ бүгэдые hайхашаан харахадам:

> **Арюундаа орохоор**
> **ярашаhан намарые**
> **зог татуулhандаа,**
> **Хүүг hарын**
> **шара набшаhанай**
> **халуунда хүргэжа**
> **боолэлгэн.**
> **Амисхалайнгаа саглаанда**
> **эсэс эхинтэйнь**
> **оршолонгые ябталhандаа,**
> **Хээрын hэбшээндэ**
> **Хорюултын үндэрэй**
> **толгойгоо эльбүүлжэ**
> **дууралган.**
> **Хала hаншагайнь**
> **эгээл гол**
> **hудаhан мэтээр,**
> **Зэдэ мүрэмни**
> **бүлбэгэнэн hагад**
> **урагшаа, урагшаал**
> **эбхэриэ.**
> **Хүбхэлзээн хүхэрhэн**
> **шугынь бургааhад**
> **манандаа умбаhаар**
> **Зугаагаа дэлгэн,**
> **эрьеэ зубшаад,**
> **дуутай, шуутай саашалжа.**

...Ябагаар ябабал баргадахагүй ута гурбан үйлсэтэй Алцагай совхозой түбэй конторые хүрэжэ ерэхэдэмнай, нютагай хүтэлбэрилэгшэд угтажа байба. Сагаа баража hуунгүй, уншагшадтайгаа уулзалгаа үнгэргэе гэлсэжэ, удангүй соёлой уужам hаруул байшан руу оронобди. Хүн зон сугларшанхай, Д-Д. Дугаров тухай статья болон өөрынь номуудhаа бүридхэгдэhэн выставкэ эмхидхэгдэнхэй, номой дэлгүүр түлэг дундаа наймаагаа ябуулжа байба. Уулзалгада хабаадахаа ерэhэн зохёолшодойшье. бусадшье авторнуудай номуудые абаха хүсэлтэй хүнүүд сошорто зогсоно, автограф абахаяа хүлеэнэ. Баян дээрэ хэнэйшьеб буряад дуунуудые гоё hайханаар гүйсэдхэхэ дуулдана.

Удангүй Даша-Дэмбэрэл Дугаровай «Хара булган» гэжэ түрүүшын туужаар, «Хангай» гэжэ романаар уншагшадай конференци эхилжэ, нютагай үндэр наhатай үбгэд, хүгшэдhөө эхилээд, алба хаагшад, ажалшад, hургуулиин багшанар, hурагшад эдэ номууд тушаань hанамжануудаа хэлэжэ, hонирхоhон олон, олон асуудалнуудые табижал байба. Уран зохёолшынгоо үшөө ямар зохёол дээрэ хүдэлжэ байhан тухай, хэр зэргэ ябаhан тухайнь нютагаархидайнь hонирхохошье, үреэлэй үгэнүүдые хэлэжэ, омогорхожо ябадагаа мэдүүлжэ, баярлахашье гээшэнь аргагүй. Илангаяа романайнь геройнуудые өөhэдынгөө дундаhаа олохо, нютагайнгаа шэг шарайе туhеолжэ, автораарнь хөөрүүлхэ, тайлбарилуулха дуратан олон. Түрэл Хангайгаа түүрээн магтаhан хүбүүгээрээ нютагаархидынь омогорхонгүй яалай.

Зүб даа. Энэл нютагhаа уран зохёолшо эдир залуу наhандаа хуби заяанайнгаа үндэр нарые дахажа гараа бшуу. Эндэhээл hургуулиин табсангаар эрдэмэй дабаан өөдэ дабхяа, ажабайдалай халуун, хүйтэниие мэдээ, уран зохёолойнгоо эхин замай геройнууд тухайгаа, ажал хүдэлмэри, байдал тухайнь эгээл түрүүшынхеэ саарhан дээрэ мүр гарган бэшэжэ туршаа. Үшөө тиихэдэ эндэhээл «Ториин колхозник» гэжэ газетын редакцида ажаллахаар уригдажа, журналистын хүшэршье, хүндэтэйшье замые тэрэ эхилээ.

Тэрэ гэhээр уран зохёолшо хорёод жэлэй туршада энэ хүдэлмэрээ үргэлжэлүүлээ гэбэл, Зэдын, Хяагтын районуудай газетэнүүдэй редакторай орлогшоор, оршуулагшаар, корреспондентээр, «Буряад үнэн» газетын корреспондентээр хүдэлhэн байна. Тиигэжэ ябахадаа республикынгаа хаа хаанагүй оршодог районуудай газар дайдаар аяншалжа, ерээдүйнгөө номуудай геройнуудтай уулзажа, хөөрэлдэжэ үрдиhэн намтартай.

...Уншагшадай энэ конференциин түгэсхэлдэ поэдүүд шүлэгүүдээ уншаа. Илангаяа поэт Чимит-Рэгзэн Намжиловай хүүгэдтэ зорюулжа бэшэhэн шүлэгүүдые хүнүүд анхаралтайгаар шагнажа, үргэн олон зондоо мэдээжэ болоhон дуунууд тушаань олон асуудалнууд табигдаа...

Газараа хороожо, ошоhон зэмаграа бусажа ябахадаа, тэрэ үдэшэндөө Доодо-Бургалтайн клубта хүн зонтой уулзахадаа. ямар хөөрэлдөө үнгэргэхэ тухайгаа hанамжануудаа хубаалданабди. Сагшье яhала бии. Тиимэhээ Даша-Дэмбэрэл Дармабазаровичнай түрэhэн тоонтоёо зуурандаа харуулха хүсэлтэйгөө мэдүүлжэ, бидэшье Хадхалдааша нютаг тээшэ табилуулбабди. Харгыдаа ябаhан лэ газартамнай гоё hайхан шэмэг дарамалнуудаа бидэндэ нэгэ мүhэн харуулха, үзүүлхэ гэhэндэл, шарайгаа хубилган угтажа байhан байгаалиин, хада уулануудай үзэсхэлэн hайханиие гайхалсаhаар, хоёр талаhаамнай ербылдэhэн хоёр ехэ Боон хадануудай хоорондуур гаранабди:

> **Анда нүхэдэй заншал**
> **сахин,**
> **Болор мүнгэн гааhаяа**
> **агсаhан забиланхай,**
> **Агтай тамхяа hорон, hорон,**
> **Бэе бэедээ үльгэроо**
> **түүрээжэ эсэхэгүй**
> **Үльгэршэ хоёр үбгэжөөл**
> **мэтэ,**
> **Хоёр талаhаамнай Хоёр-**
> **Боон ербылдэнхэй.**
> **Үзэхыешье үзэhэн наhатай**
> **бууралнууд**
> **Хэнhээшье түбэгшөөхоор**
> **бэшэ — сэдьхэлээ**
> **дэлгэнхэй.**
> **Барайлдаhан хоёр**
> **баатарнуудай хэрэмдэ**
> **Уряалгүйгоор ерэшэhэн**
> **аяншан мэтэ гэлыхэдэм,**
> **Бугаартаhан шулуун**
> **ханануудайнь хүреэлгэдэ**
> **Уужам дэлхэйhээ**
> **таhаршаhан мэтэ**
> **хараашалхадам,**
> **Хүмэг хабсагайнь хабшал**
> **бүхэноор**
> **Мандаhан тугуудай**
> **намилзаан харагдана гү!**
> **Мүнөөшье болотор**
> **дайсанаа бүhэлхоор**
> **Харуулда зогсоhон**
> **мэдодой hэргэгые али**
> **обёорбо гүб!**

— Граждан дайнай үедэ энэ Хоёр Боонуудай хабшал хабсагайгаар нютагай ангуушад хорожо, сагаантанай бүлэг отрядые эмадажа, саашань нютаг руугаа табингүй, эндэнь бута сохиhон юм гэлсэдэг,— гэжэ хөөрэхэ зуураа, Даша-Дэмбэрэл Дармабазаровичнай дайнай үедэ нүхэдөөрөө үбhэн дээрэ хүдэлжэ ябадагаа, комплексно бригадын бригадирай тупалагшаармье, мүн колхозойнгоо үмхиржэ муудаhан гэр бараа, малай байра, хорёонуудые hэльбэн заhажа, дарханшье болоод, ябадагаа уяран hагад домоглоно. — Юрэдөөл, ямаршье хүндэ хүшэр ажалhаа арсахагүй, эсэхэ сусахыешье мэдэхэгүй наhан байгаа даа. Теэдшье бидэнэй найдаха, хараха хүн гэжэ тиихэдэ үгы байгаа шахуу. hургуулиин наhанда ябаhан бидэнhээ бэшэ ондоо эрэшүүл нютагтамнай үгы hэн. Булта фронт мордонхой, хүгшэд, үбгэд, hамгадай урдаа хараха «эрэшүүлынь» ябаа гээшэ гүбди даа, — гэхэ мэтээр хөөрэжэ ябахадань, эжэлүүдгүй досоом шүлэгэй мүрнүүд түрэнэ:

> **Шараа нюсэгэн сабшалан**
> **дээгүүрнь**
> **Нэгэтэ урилдаhан**
> **үбhэшэдэй гүйлгэлдэхэ**
> **дуулдаад,**
> **Шуурhаар үнгэрhэн он**
> **жэлнүүдынь**
> **Моридойнь хэмнэhэн**
> **зайгаар эрьежэ ерээд,**
> **Түмэр-Дэмбэрэлэй орой**
> **дээгүүр**
> **Наран арюундаа орохо**
> **тээшээ жарганхай.**
> **Далайдал гэрэлынь**
> **хүлэгүүд мэтээр**
> **Нюргаа бүхылгэhэн нүгөө**
> **хярhаа үүрhэнхэй.**

— Нютагтамни мүнөө хэншье үгы даа, булта иишэ тиишээ нүүшөө. Гэбэшье таряагаа тариха үргэн политой, малаа бэлшээхэ дэлгэр баян. бэлшээритэй, захагүй ехэ нуга сабшалантай, уhа булагтай нютаг байhан аад лэ, колхозуудые хамтаруулгын үедэ орхигдошоhондонь заримдаа намда харамтай болоожо, досоом бүглэршэхэдэл болодог. Урдань яhала ашаг олзотой колхоз байhан юм лэ даа,— гэhээр, хэды шэнээн толгой адуу малтай, хэды шэнээн үбhэ таряа хуряажа абадаг байhан тухайнь, урдань эндэ тоо бүридхэгшөөр хүдэлжэ ябаhан хүн гү гэхээр хургаа даран хөөрэжэ ябатарнь, нэгэ мэдэхэдээ, өөрынь тоонто, эхэ, эсэгынь бууса болохо Хадхалдааша нютагта хүрэжэ ерэнхэй байбабди. Зүгөөр:

> **hүүдэгэнээд үнгэрдэг**
> **hүүдэр болошоод,**
> **Үйлсоорнь ябахадаа,**
> **нарамни хиртэшоо гэхээр.**

> **Хэнэйшьеб ханяаhа...**
> **Уйтаршоол досоо...**
> **замайнгаа мухард...**
> **Шэнээгүй гараараа...**
> **hарабшанhан ш...**
> **hалга эмгээнэртэл...**
> **эзэгүй гэрнүүд ү...**
> **hохор харалган н...**
> **Шэлгүй сонхонуудын...**
> **угтажа, зүрхыем...**

Тэндэhээ дүтыень... Хиитын дабаагаар бусаж... шээ мордобобди. Дай... дахи 1936—1937 онууд... Мүнөө бидэнэй ябаh... энэ харгы табилгада... хёолшын эхэ, эсэгэ... хүбүүгээ хүhанhаа... хёод, үдэрөө дууhан... гарадаг байhан гэнэ... — Дугарай Дармабаза... нютаг дээрээ суутай... шье, адуушаншье ябa... Эсэгэ ороноо хамгаалг... ехэ дайнай эхилэ... гурбан хүбүүд болохо... нэр фронт мордожо... лан тэндэhээ бусаа... зохёолшын эсэгэ Дар... 1942 ондо Сталингра... болоhон тулалдаанда... нүгөө абганарынь... Смоленскэдэ, Да... Польшодо унаа. Юу... оройдоол гушаад ү... тай энэ Хадхалдааш... гай зуу гаран хүн... тэрэ дайнай газарh... гүй hэмнай.

Тиигэжэ уран зо... наадажа ябаха арбаа... даа ажал хэжэ, гэр... тэжээхэ хүмнай гү... гадна, 12 наhанhаа а... гаража, эрэ болоод... үеын аханар, эсэгэ... болоhон, бэежээгү... бэе дээрээ үлдэхэ, ... ажалай хүшэрые үз... hан олон-олон эдир... үеынь нүхэдэй тэр... заяан hэн. Зүгөөр ... ухибүүндэ наhанай... урбаагүй, Эхэ ор... эжынгээ, нютагаарх... ашаар үргэн дэрдэ... тэрэ гаража ябаа...

Мүнөө эндэ:

> **Шэниисэ таряагаа...**
> **Хадуур hарашье...**
> **Хиитын дабаан д...**
> **Шэнын юhэнэй h...**
> **ханилхаа h...**
> **Эндэ тэндэhээм...**
> **Байгаалиин мүнх...**
> **дуу...**
> **Энэ наhандам заяа...**
> **Байдалайнь суурь...**
> **түрэлөө досо...**
> **Азарга сагаан ...**
> **Хүhан үлгын д...**
> **Али байгаалиин ...**
> **Хүнэй үриин з...**
> **бододогые hа...**
> **Шэхэндэм шэнх...**
> **үлгын ...**
> **Хонхонь мэтээр ...**
> **жэргэмэлэй дуун...**
> **Согсолшогүй ута ...**
> **Хүбшөөр дүүрэн ...**
> **донгодохо дуу...**
> **Хүбүүндээ иигэжэ ...**
> **дуу...**
> **hарьдаг тээhээ бүг...**
> **урамдаан зүд...**
> **Хүсэн дундань го...**
> **хүш...**
> **hамар борбоосго...**
> **дээжэ ядан hагса...**
> **Модонhоо модонд...**
> **Хэрмэ, булганууд ...**
> **хэжэ наа...**
> **Мүшэр шэрэнгиие ...**
> **хухалhаар ...**
> **Хүбшын эзэн засаг...**
> **мэдүүлжэ эрхи...**
> **Нэгэ нэрьежэ, нэгэ...**
> **Байгаалиин дуушa...**
> **эндэ ...**
> **Нэгэтэ амяа нэгэд...**
> **Бархиран hагад ду...**
> **Дурам...**

Хэдэн номой автор... шан, гурбан хүбүү... болгожо табиhан эсэг... ашанартай, арад зон... дэтэй, буурал сагаа... жо ябаhан нютагайн... заха нүхэр тухайдаа ... хон хөөрэхэ болор hа... наhаниинь эндэхи Ханга... hашагүй hайхан үльгэр... гээшэ ааб даа. Тиимэ... шэршье, хүндэтэйшье ... хы ажалайнгаа үшөө ... хүтэл, дабаануудай ... үндэрые дабажа, ... бүтээлнүүдээрээ хүн ... баярлуулжал ябахые... байнаб.

Г. РАДН...
поэт...

СПОРТ • Спорт • СПОРТ • Спорт • СПОРТ

ШЭНЭ МАСТЕРНУУД

Боксоор «Трудовые резервы» бүлгэмэй Түбэй соведэй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Узбегэй ССР-эй ниислэл — Ташкент хотодо дүүрэбэ. Арба гаран союзна республикын 200 гаран арhан бээлэйн шадабаритад энэ ехэ мүрысөөндэ хабаадаhан байгаа.

Спортын мастерта кандидадууд А. Инкижинов, С. Бабуев, Б. Бадмажапов «Трудовые резервы» бүлгэмэй Буряадай областной соведэй нэрэ хүндые хамгааба. Тиихэдээ Буряадай хүдөө ажахын институдай студент Соёл Бабуев 54 килограммай шэгнүүртэн сооhоо яhала эдэбхитэй hайнаар мүрысэжэ, гурбадахи hуури эзэлээд, бронзо медаляар шагнагдаба. Гадна боксоор СССР-эй спортын мастерай нэрэ зэргэдэ хүртөө. Энэ амжалтадань тренернүүд Д. Бабудоржиев, В. Павлов габьяатай юм.

СССР-эй металлургическа промышленностиин үндэhэ hуурие табилсагшадай нэгэн байhан академик, Социалис Ажалай Герой И. П. Бардинай дурасхаалда зорюулагдажа, боксоор бүхэсоюзна мүрысөөн Вологодско областиин Череповец хотодо болобо. Юhэн союзна республикын, Москва болон Ленинград хотонуудай 150 гаран боксер рингдэ гаража, хаба шадалаа туршаа.

Улаан-Үдын авиационно техникум дүүргэhэн спортын мастерта кандидат Алексей Инкижинов хүнгэншэг шэгнүүртэ мүрысэхэдөө, хоёрдохи hуури эзэлжэ, мүнгэн медаляар шагнагдаhан байна. Тренернүүд А. Бадмацыренов, Б. Буянтуев гэгшэдэй hурган hоридог манай бэлигтэй бэрхэ залуу боксер СССР-эй спортын мастерай норматив дүүргэбэ.

Алексей 1984 ондо эдиршүүлэй дундаhаа СССР-эй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ гурбадахи hуури эзэлhэн, авиационно промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй спортын бүлгэмэй Түбэй соведэй чемпион болоhон намтартай.

ГОЁ hАЙХАН АРГА ДУРЭТЭЙ...

hурагшадай дунда дүрэ буляалдалгын барилдаагаар республикын түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн hаяхан үнгэргэгдэбэ.

Арбан табан суглуулагдамал командын 120 гаран эдир барилдаашад хабаадажа, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлhэн байгаа. Манай Буряад ороной бэлигтэй бэрхэ барилдаашадые халажа абаха эдир хүбүүдэй урган гаража байhые энэ мүрысөөн харуулаа. Олохон барилдаашад бар хүсэтэй, гоё hайхан арга дүрэтэй байжа, суглаарагшадай зүрхэ сэдьхэлые хананба.

Мүрысөөнэй дүнгүүдые согсолходо, Баргажанай районой суглуулагдамал команда (ахалагша тренерынь—РСФСР-эй габьяата тренер В. С. Очиров) илалта түйлажа, республикын спортын комитедэй дамжуулгын кубогаар, 1 шатын дипломоор шагнагдаа. Ивалгын районой барилдаашад (ахалагша тренерынь М. Л. Балдаев) хоёрдохи hуури эзэлбэ. Советскэ районой түлөөлэгшэд гурбадахи hуурида гараhан байна.

Улаан-Үдын хүүгэдэй спортын 7-дохи hургуулиин hурагшад илангаяа hайн hорилго бэлэдхэлтэй байба. Тусхайлбал, Жаргал Тарбаев, Олег Жапов, Алексей Мархандаев, Альберт Ширипов, Егор Тугаринов болон бусад хүбүүд түрүү hуури эзэлжэ, чемпионууд болоо.

Загарайн районой түлөөлэгшэ Егор Тугаринов мүрысөөнэй эрхим бэрхэ барилдаашан гэжэ тоологдон, тусхай шанда хүртэбэ.

Илагшад дүрэ буляалдалгын барилдаагаар эдиршүүлэй дунда РСФСР-эй түрүү hуури эзэлхын түлөө Кемеровэ хотодо үнгэргэгдэхэ мүрысөөндэ хабаадаха эрхэ олоhон байха юм.

Б.-М. ЖИГЖИТОВ.

«ГЕОЛОГ»—ЧЕМПИОН

Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зонын футболистнуудай дундаhаа шадамар бэрхээр наадажа гараhан Тюмениин «Геолог» команда ерэхэ жэлэй наадануудта нэгэдэхи бүлэгтэ наадаха эрхэдэ хүртэбэ.

«Геологой» футболистнууд өөрынгөө зонын командануудтай хэзээ хэзээнэйхиhээ бэрхээр наадажа, зонын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртөө hааб даа. Эдэнэр Липецкын «Металлург», Чимкентын «Мелиоратор» командануудтай түгэсхэлэй уулзалгануудые үнгэргэhэн байна. Тиихэдээ эдэнэр дүрбэн уулзалгада зургаан очко абажа, өөрынгөө «Б» бүлэгтэ түрүү hуури эзэлбэ ха юм. Мүн Куйбышев хотын «Крылья Советов», Ворошиловградай «Заря» команданууд ерэхэ жэлдэ нэгэдэхи бүлэгтэ наадаха эрхэдэ хүртэбэ.

— Манай зонын футболистнууд сооhоо Омскын «Иртыш» команда түрүү hуури бидэнэртэй буляалдажа эхилээ юм. Эдэнэр нааданай эхинhээ hүлеэр наадажа, бидэнэрhээ хэдэн очкогоор гартаа hэн. Зүгөөр hүүлшын уулзалгануудай нэгэндэ бидэнэрые очкогооро хүсэhэн байгаа. Эндэл хоёр командын гэшүүд хамаг хүсэ шадалаа элсүүлэн наадаха болоо бэлэй. Бидэнэр Улаан-Үдын «Сэлэнгэтэй» 0:0 тоотойгоор тэнсэжэ, Шэтын футболистнуудые 1:0 гэhэн тоотойгоор шүүхэдээ, одоошье дүүрэн сээжээрээ амилха эрхэтэй болоо hэмди. Харин «Иртышэй» футболистнууд «Сэлэнгын» футболистнуудтай тэнсэжэ, бидэнэрhээ нэгэл очкогоор гээгдэhэн байха юм. Мүнөө ерэхэ жэлдэ нэгэдэхи бүлэгтэ наадаха эрхэдэ хүртөөд байхадаа, урдаа табиhан уялга, зорилгоёо дүүргэбэ гээшэбди, — гэжэ «Геологой» ахалагша тренер Г. Недселькин омогорхоно.

Т. БАДМАИН.

РИНГ ДЭЭРЭ

△ Боксоор СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн эдэ үдэрнүүдтэ Ташкент хотодо боложо байна. Спортын мастерта кандидадууд Б. Бадмажапов, М. Полоцкий, спортын мастернууд А. Инкижинов, Ю. Вдовин гэгшэд энэ ехэ мүрысөөндэ манай республикын нэрэ хүндые хамгаална.

Түмэр замшадай дунда Европын түрүү hуури эзэлхын нааданда хабаадаха эрхэдэ хүртэхын түлөө шэлэн абалгын мүрысөөн Узбегэй ССР-эй Коканд хотодо үнгэргэгдэнэ. Республикымнай бэрхэ залуу боксернууд —спортын мастерта кандидадууд А. Гыргенов, И. Назаров, А. Цыремпилов, Н. Васильев гэгшэд тэрээндэ хабаадана.

⊙ СССР-эй габьяата тренер Петр Кудринай дурасхаалда зорюулагдажа, боксоор Ленинградта боложо байhан бүхэсоюзна мүрысөөндэ спортын мастерта кандидадууд Г. Балабанов, Э. Чимитов, П. Эрдынеев болон бусад Буряадай АССР-эй спортын туг доро мүрысэжэ байна.

Манай корр.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй зургаадахи сесси. «Эхэ оронойнгоо hалбаран хүгжэхын тулада». «СССР-эй арадай хиналтын комитедэй ажал ябуулга тухай» — Комитедэй түрүүлэгшэ А. М. Школьниковой элидхэл — ТАСС-ай материалнууд.

Хоёрдохи хуудаhанда. Табан жэлэй түрүүшүүл. «Таряашанай гурим» — тэмдэглэл. Ерэхэ жэлэй ургасын түлөө. «Газарайнгаа эзэн байха» — А. Усольцевой статья. Худалдаа наймаан: шэнэдхэн хубилгалгын замууд. «Хэрэглэмжын эрилтын дээшэ байхада» — Г. Морозовой статья. Бэшэгүүдэй шэнжэлэл.

Гурбадахи хуудаhанда. Уншагшадай бэшэгүүдээр. «Хилээмэн тухай бодолнууд» — ТАСС-ай материал. «Зохёохы ажалайнь баялиг» — В. Найдаковой статья.

Дүрбэдэхи хуудаhанда. «АСУ элүүрые хамгаалгын албанда» Л. Цыбиковагай статья. Уншагша дурадхана. «Ямаршье гаргашагүйгөөр аюулгүй байдал хангалга» — М. Доржиевай тэмдэглэл.

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Время. 9.45 —«Михайло Ломоносов»—9 серитэй уран hайханай фильм. 2-дохи фильм. 12.15—Шэнэ hонин (12.20 хүрэтэр). 15.30 —Шэнэ hонин. 15.45 —Баримтата фильмүүд. 16.55 —«Шатарай hургуули». 17.25 —«Бидэнэртэй хамта, бидэнэр шэнгеэр, бидэнэрhээ үлүүгээр хэ». **Улаан-Үдэ.** 18.25—Улас хоорондын шэнжэлэл (буряадаар). 18.40 —«Байгал» —мэдээсэлэй программа. **Москва.** 19.10—Промышленна предприятинуудта ажалша коллективүүдэй соведүүдые байгуулха гурим тухай. 19.40 —«Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 19.55 —Футболоор Европын чемпионадай шэлэн абалгын матч. ГДР-эй болон Франциин суглуулагдамал командануудууд. 20.40 —«Михайло Ломоносов» 2-дохи фильм. 22.00—Время. 22.35 —«Ехэшүүлдэ шалгалта». 24.00 — «Дэлхэй ба залуушуул». 00.35 —«Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.05 —Киножурнал. 9.35—Н. В. Гоголь. «Ревизор». 10.20, 14.20—Испан хэлэн. 10.50—Баримтата фильм. 11.05—СПТУ-гай hурагшадта. Обществоведени. 11.35. 12.35 — Зоологи. 7-дохи класс. 12.00 —«Эрдэм ухаан ба ажабайдал». 13.00—Байгаали шэнжэлгэ. 4-дэхи класс. 13.20—XVIII зуун жэлэй ородой искусство. 13.50—1945 оной апрельдэ Эльбэ дээрэ совет болон американ солдадуудай уулзалга тухай. 14.50—«Семеро солдатиков» —уран hайханай фильм. 16.00—Архидалгын хорон тухай дамжуулга. 16.45 — Шэнэ hонин. 18.25 — «Поэзи. Михаил... **Улаан-Үдэ.** 19.10 — ... АССР-эй соёлой ... лэгшэдэй V съезд... лан». «Аялга». 19.50 ... холнууд. 20.00—... фильмүүд. Москва. ... «Амгалан нойрсо... шуул». 21.15 —Бумб... кейгээр Европын ч... дай кубок. «Ени... ноярск) —«Ветла... ци). 22.00 —Врем... СССР-эй арадай ... Тарханов.

Редактор
Р. Б. ГАРМА...

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: индекс 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76; отделы: партийной жизни — 2-60-91, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-34-05, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95, Собственные корреспонденты: п. Баргузин — 91-1-44, г. Закаменск — 34-33, п. Кырен — 91-7-18, Северобайкальск — 35-73, п. Хоринск — 55-6-99.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли. г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35.
Н-00756. Заказ № 267. Индекс 04609